

Gezondheidszorg
3de graad D/A-finaliteit
III-Gez-da

BRUSSEL

D/2024/13.758/264

Versie maart 2025

1 Inleiding

De uitrol van de modernisering secundair onderwijs gaat gepaard met een nieuwe generatie leerplannen. Leerplannen geven richting en laten ruimte. Ze faciliteren de inhoudelijke dynamiek en de continuïteit in een school en lerarenteam. Ze garanderen binnen het kader dat door de Vlaamse regering werd vastgelegd voldoende vrijheid voor schoolbesturen om het eigen pedagogisch project vorm te geven vanuit de eigen schoolcontext. Leerplannen zijn ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialoogschool. Ze versterken het eigenaarschap van scholen die d.m.v. eigen beleidskeuzes de vorming van leerlingen gestalte geven. Leerplannen laten ruimte voor het vakinhoudelijk en pedagogisch-didactisch meesterschap van de leraar, maar bieden ondersteuning waar nodig.

1.1 Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten

Leerplannen vertrekken vanuit het **vormingsconcept** van de katholieke dialoogschool. Ze laten toe om optimaal aan te sluiten bij het pedagogisch project van de school en de beleidsbeslissingen die de school neemt vanuit haar eigen visie op onderwijs (taalbeleid, evaluatiebeleid, zorgbeleid, ICT-beleid, kwaliteitsontwikkeling, keuze voor vakken en lessen ...).

Leerplannen ondersteunen **kwaliteitsontwikkeling**: het leerplanconcept spoort met kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader onderwijskwaliteit (ROK). Kwaliteitsontwikkeling volgt dan als vanzelfsprekend uit keuzes die de school maakt bij de implementatie van leerplannen.

Leerplannen faciliteren een **gerichte studiekeuze**. De leerplandoelen sluiten aan bij de verwachte competenties van leerlingen in een bepaald structuuronderdeel. De feedback en evaluatie bij de realisatie ervan beïnvloeden op een positieve manier de keuze van leerlingen na elke graad.

Leerplannen gaan uit van de **professionaliteit** van de leraar en het **eigenaarschap** van de school en het lerarenteam. Ze bieden voldoende ruimte voor eigen inhoudelijke keuzes en een eigen didactische aanpak van de leraar, het lerarenteam en de school.

Leerplannen borgen de **samenhang** in de vorming. Die samenhang betreft de verticale samenhang (de plaats van het leerplan in de opbouw van het curriculum) en de horizontale samenhang tussen vakken binnen structuuronderdelen en over structuuronderdelen heen. Leerplannen geven expliciet aan voor welke leerplandoelen van andere leerplannen in de school verdere afstemming mogelijk is. Op die manier faciliteren en stimuleren de leerplannen leraren om over de vakken heen samen te werken en van elkaar te leren. Een verwijzing van een leraar naar de lessen van een collega laat leerlingen niet alleen aanvoelen dat de verschillende vakken onderling samenhangen en dat ze over dezelfde werkelijkheid gaan, maar versterkt ook de mogelijkheden tot transfer.

1.2 De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs

De leerplannen vertrekken vanuit een gedeelde inspiratie die door middel van een vormingscirkel voorgesteld wordt. We 'lezen' de cirkel van buiten naar binnen.

- Een lerarenteam werkt in een katholieke dialoogschool die onderwijs verstrekt vanuit een **specifieke traditie**. Vanuit het eigen pedagogisch project kiezen leraren voor wat voor hen en hun school goed

onderwijs is. Ze wijzen leerlingen daarbij de weg en gebruiken daarvoor **wegwijzers**. Die zijn een inspiratiebron voor leraren en zorgen voor een Bijbelse 'drive' in hun onderwijs.

- De kwetsbaarheid van leerlingen ernstig nemen betekent dat elke leerling **beloftevol** is en alle leerkansen verdient. Die leerling is **uniek als persoon** maar ook **verbonden** met de klas, de school en de bredere samenleving. Scholen zijn **gastvrije plaatsen** waar leerlingen en leraren elkaar ontmoeten in diverse contexten. De leraar vormt zijn leerlingen vanuit een **genereuze** attitude, hij geeft om zijn leerlingen en hij houdt van zijn vak. Hij durft af en toe de gebaande paden verlaten en stimuleert de **verbeelding en creativiteit** van leerlingen. Zo zaait hij door zijn onderwijs de kiemen van een hoopvolle, **meer duurzame en meer rechtvaardige wereld**.
- Leraren vormen leerlingen door middel van leerinhouden die we groeperen in negen **vormingscomponenten**. De aaneengesloten cirkel van vormingscomponenten wijst erop dat vorming een geheel is en zich niet in schijfjes laat verdelen. Je kan onmogelijk over taal spreken zonder over cultuur bezig te zijn; wetenschap en techniek hebben een band met economie, wiskunde, geschiedenis ... Dwarsverbanden doorheen de vakken zijn belangrijk. De vormingscirkel vormt dan ook een dynamisch geheel van elkaar voortdurend beïnvloedende en versterkende componenten.
- Vorming is voor een leraar nooit te herleiden tot een cognitieve overdracht van inhouden. Zijn meesterschap en passie brengt een leraar ertoe om voor iedere leerling de juiste woorden en gebaren te zoeken om **de wereld te ontsluiten**. Hij introduceert leerlingen in de wereld waarvan hij houdt. Een leraar zorgt er bijvoorbeeld voor dat leerlingen kunnen worden gegrepen door de cultuur van het Frans of door het ambacht van een metselaar. Hij initieert leerlingen in een wereld en probeert hen zover te brengen dat ze er hun eigen weg in kunnen vinden.
- Een leraar vormt leerlingen als **individuele leraar**, maar werkt ook binnen **lerarenteams** en binnen een **beleid van de school**. Het Gemeenschappelijk funderend leerplan helpt daartoe. Het zorgt voor het fundament van heel de vorming dat gerealiseerd wordt in vakken, in projecten, in schoolbrede initiatieven of in een specifieke schoolcultuur.
- De uiteindelijke bedoeling is om **alle leerlingen** kwaliteitsvol te vormen. Leerlingen zijn dan ook het hart van de vormingscirkel, zij zijn het op wie we inzetten. Zij dragen onze hoop mee: de nieuwe generatie die een meer duurzame en meer rechtvaardige wereld zal creëren.

1.3 Ruimte voor leraren(teams) en scholen

De leraar als professional, als meester in zijn vak krijgt vrijheid om samen met zijn collega's vanuit de leerplannen aan de slag te gaan. Hij kan eigen accenten leggen en differentiëren vanuit zijn passie, expertise, het pedagogisch project van de school en de beginsituatie van zijn leerlingen.

De leerplandoelen zijn noch chronologisch, noch hiërarchisch geordend. Ze laten ruimte aan het lerarenteam en de individuele leraar om te bepalen welke leerplandoelen op welk moment worden samengenomen, om didactische werkvormen te kiezen, contexten te bepalen, eigen leerlijnen op te bouwen, vakoverschrijdend te werken, flexibel om te gaan met een indicatie van onderwijstijd.

1.4 Differentiatie

Om optimale leerkansen te bieden is [differentiëren](#) van belang in alle leerlingengroepen. Leerlingen voor wie dit leerplan is bestemd, behoren immers wel tot dezelfde doelgroep, maar bevinden zich niet noodzakelijk in dezelfde beginsituatie. Zij hebben een niet te onderschatten – maar soms sterk verschillende – bagage mee vanuit de onderliggende graad, de thuissituatie en vormen van informeel leren. Het is belangrijk om zicht te krijgen op die aanwezige kennis en vaardigheden en vanuit dat gegeven, soms gedifferentieerd, verder te bouwen. Positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen verhoogt de motivatie, het welbevinden en de leerwinst voor elke leerling.

De leerplannen bieden kansen om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden en door de leeromgeving aan te passen. Ze nodigen ook uit om te differentiëren in evaluatie.

Differentiatie door te verdiepen en te verbreden

Sommige leerlingen denken meer conceptueel en abstract. Andere leerlingen komen vanuit een meer concrete benadering sneller tot inzichtelijk denken. Variëren in abstractie spreekt leerlingen aan op hun capaciteiten en daagt hen uit om van daaruit te groeien.

Daarnaast bieden leerplannen kansen om de complexiteit van leerinhouden aan te passen. Dat kan door een complexere situatie te schetsen, een minder ingewikkelde bewerking of handeling voor te stellen, of door meer kennis of vaardigheden aan te bieden om leerlingen uit te dagen.

De ene context kan betekenisvol zijn voor een leerlingengroep, terwijl een andere context dan weer betekenisvoller kan zijn voor een andere leerlingengroep. Leerinhouden in verschillende contexten aanbrenge biedt kansen om leerlingen aan te spreken op hun interesses en daagt hen tegelijk uit om andere interesses te verkennen en zo hun horizon te verruimen.

In 'extra' wenken bij de leerplandoelen en in beperkte mate ook via keuzeleerplandoelen bieden we je inspiratie om te differentiëren door te verdiepen en te verbreden.

Differentiatie door de leeromgeving aan te passen

Doordachte variatie in werkvormen (groepswerk, individueel, auditief, visueel, actief ...) vergroot de kans dat leerdoelen worden gerealiseerd door alle leerlingen. Het helpt hen bovendien ontdekken welke manieren van leren en informatie verwerken best bij hen passen.

De ene leerling kan snel of zelfstandig werken, de andere heeft meer tijd of begeleiding nodig. Variëren in de mate van ondersteuning, gericht aanbieden van hulpmiddelen (voorbeelden, schrijfkaders, stappenplannen ...) en meer of minder tijd geven, daagt leerlingen uit op hun niveau en tempo.

Leerlingen op hun niveau en vanuit eigen interesses laten werken kan door te differentiëren in product, bijvoorbeeld door leerlingen te laten kiezen tussen opdrachten die leiden tot verschillende eindproducten.

Het samenstellen van groepen kan een effectieve manier zijn om te differentiëren. Rekening houden met verschil in leerdoelen en leerlingenkenmerken laat leerlingen toe van en met elkaar te leren.

Technologie kan al die vormen van differentiatie ondersteunen. Zo kunnen leerlingen op hun maat werken met digitale leermiddelen zoals educatieve software of online oefenprogramma's.

Differentiatie in evaluatie

Tenslotte laten de leerplannen toe te differentiëren in [evaluatie](#) en feedback. Evalueren is beoordelen om te waarderen, krachtiger te maken en te sturen.

Na de afronding van een lessenreeks of na een langere periode gaan leraren door middel van summatieve evaluatie na waar leerlingen staan. De keuze van een evaluatie- en feedbackvorm is afhankelijk van de vooropgestelde doelen.

Formatieve evaluatie is geïntegreerd in het leerproces en gaat uit van een actieve betrokkenheid van leraar en leerling. Het zet leerlingen aan het denken over hun vorderingen en laat leraren toe om tijdens het leerproces effectieve feedback te geven. Door middel van formatieve evaluatie krijgen leraren een goed zicht op het leerproces van leerlingen zodat ze het verder gericht en waar nodig kunnen bijsturen. Het is bovendien een rijke bron voor leraren om te reflecteren over de eigen onderwijspraktijk en de eigen pedagogisch-didactische aanpak bij te sturen.

1.5 Opbouw van leerplannen

Elk leerplan is opgebouwd volgens een vaste structuur. Alle onderdelen maken inherent deel uit van het leerplan. Schoolbesturen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen die de leerplannen gebruiken, verbinden zich tot de realisatie van het gehele leerplan.

De **inleiding** licht het leerplanconcept toe en gaat dieper in op de visie op vorming, de ruimte voor leraren(teams) en scholen en de mogelijkheden tot differentiatie.

De **situering** geeft aan waarop het leerplan is gebaseerd en beschrijft de samenhang binnen de graad en met de onderliggende graad, en de plaats in de lessentabel.

In de **pedagogisch-didactische duiding** komen de inbedding in het vormingsconcept, de krachtlijnen, de opbouw, de leerlijnen, de aandachtspunten met o.m. nieuwe accenten van het leerplan aan bod.

De **leerplandoelen** zijn helder geformuleerd en geven aan wat van leerlingen wordt verwacht. Waar relevant geeft een opsomming of een afbakening (★) aan wat bij de realisatie van het leerplandoel aan bod moet komen. Ook pop-ups bevatten informatie die noodzakelijk is bij de realisatie van het leerplandoel. De leerplandoelen zijn gebaseerd op de minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen of de doelen die leiden naar een beroepskwalificatie. Indien een leerplandoel verder gaat, vind je een '+' bij het nummer van het leerplandoel. Al die leerplandoelen zijn verplicht te realiseren. In een aantal gevallen zijn keuzedoelen opgenomen; die leerplandoelen zijn weergegeven in een grijze kleur en het nummer van het leerplandoel wordt voorafgegaan door 'K'.

De leerplandoelen zijn ingedeeld in een aantal rubrieken. Bovenaan elke rubriek vind je de relevante minimumdoelen van de basisvorming, de specifieke minimumdoelen en/of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties, afhankelijk van de finaliteit. Als leraar hoef je je die taal niet eigen te maken. Het volstaat dat je de leerplandoelen realiseert zoals opgenomen in het leerplan.

Waar relevant wordt de samenhang met andere leerplannen in dezelfde graad aangegeven, evenals de samenhang met de onderliggende graad.

'Duiding' bij een leerplandoel bevat een noodzakelijke toelichting bij het doel. In pedagogisch-didactische wenken vinden leraren inspiratie om met het leerplandoel aan de slag te gaan. Een rubriek 'extra' bij een leerplandoel biedt leraren inspiratie om verder te gaan dan wat het leerplandoel minimaal vraagt.

De **basisuitrusting** geeft aan welke materiële uitrusting vereist is om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Het **glossarium** bevat een overzicht van handelingswerkwoorden die in alle leerplannen van de graad als synoniem van elkaar worden gebruikt of meer toelichting nodig hebben.

De **concordantie** geeft aan welke leerplandoelen gerelateerd zijn aan bepaalde minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar een of meer beroepskwalificaties.

2 Situering

2.1 Samenhang met de tweede graad

Het leerplan bouwt verder op het leerplan Maatschappij en welzijn.

2.2 Samenhang in de derde graad

2.2.1 Samenhang binnen de studierichting Gezondheidszorg

Het leerplan vertoont samenhang met het Gemeenschappelijk funderend leerplan en het leerplan Godsdienst.

2.2.2 Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit

Het leerplan Gezondheidszorg vertoont sterk inhoudelijke verwantschap met een groep van doelen over ontwikkelingspsychologie, sociaal gedrag en gezondheidsgedrag in de studierichtingsspecifieke leerplannen voor de studierichtingen

- Opvoeding en begeleiding (III-OpBe-da), Defensie en veiligheid (III-DeVe-da), Wellness en schoonheid (III-WeSc-da) en Sport (III-Spo-da);
- en met de studierichtingen Sport (III-Spo-da) en Wellness en schoonheid (III-WeSc-da) voor wat betreft de doelen anatomie en fysiologie.

2.2.3 Samenhang over de finaliteiten heen

Samenhang met de D-finaliteit

Het leerplan Gezondheidszorg vertoont samenhang met

- het leerplan Toegepaste sociale en gedragswetenschappen (III-TGS-d) in de studierichting Welzijnswetenschappen;
- het leerplan Sociale en gedragswetenschappen (III-SoGe-d) in de studierichting Humane wetenschappen;
- het leerplan Natuurwetenschappen B+S'' (III-NatS''-d) in de studierichting Welzijnswetenschappen.

Samenhang met de A-finaliteit

Het leerplan Gezondheidszorg vertoont een sterk inhoudelijke samenhang met het leerplan Basiszorg en ondersteuning (III-BaOn-a).

2.3 Plaats in de lessentabel

Het leerplan is gebaseerd op specifieke minimumdoelen en doelen die leiden naar volgende beroepskwalificaties: Verzorgende en Zorgkundige.

Het leerplan is gericht op 24 graaduren en is bestemd voor de studierichting Gezondheidszorg.

Het geheel van de algemene en specifieke vorming in elke studierichting vind je terug op de [PRO-pagina](#) met alle vakken en leerplannen die gelden per studierichting.

In de studierichting Gezondheidszorg lopen de leerlingen minimaal 8 graduren (300 u) stage in de residentiële sector en, indien mogelijk, een deel van dit stagevolume in de thuiscontext. In functie van de registratie tot zorgkundige vindt hiervan minimaal 200 u plaats in twee van volgende gebieden: ziekenhuizen, woonzorgcentra, thuiszorg.

3 Pedagogisch-didactische duiding

3.1 Gezondheidszorg en het vormingsconcept

Het leerplan Gezondheidszorg is ingebed in het vormingsconcept van de katholieke dialogeschool. We streven in dit leerplan naar een integratie van de vormingscomponenten: sociale, maatschappelijke en natuurwetenschappelijke en technische vorming.

In **sociale en maatschappelijke vorming** ligt de focus op hoe de mens – en de cliënt in het bijzonder – als uniek en relationeel wezen (**uniciteit in verbondenheid**) zijn plaats zoekt in deze samenleving.

Hierbij leren leerlingen zichzelf en de cliënt kennen als persoon en als een knooppunt van relaties. Met oog voor de **kwetsbaarheid** van de ander en zichzelf worden leerlingen uitgedaagd om empathisch en **genereus** in relatie te treden tot de ander en zijn netwerk. Ze leren als persoon en zorgverlener hun weg en plaats vinden in de complexe en veelzijdige samenleving en in het zorglandschap in het bijzonder. Maatschappelijke vorming zet leerlingen aan om zich open te stellen voor een diverse samenleving en een meer **gastvrije** en **rechtvaardige** wereld te creëren.

In **natuurwetenschappelijke en technische vorming** leert de leerling om op een systematische en methodische wijze betrouwbare kennis over de mens (anatomie en fysiologie), gezondheidsbevordering en het menselijk functioneren te verwerven.

Technische vorming biedt leerlingen de kans om op een wetenschappelijk verantwoorde manier (evidencebased), met oog voor **duurzaamheid** en de **kwetsbaarheid**, zorg te dragen voor de ander en zijn omgeving.

Uit deze vormingscomponenten en wegwijzers zijn de krachtlijnen van het leerplan ontstaan.

3.2 Krachtlijnen

Als persoon in verbondenheid met anderen aan de diverse samenleving participeren

Samenleven, samenwerken en zorg verlenen in een wereld die wordt gekenmerkt door diversiteit biedt opportuniteiten. Het zelf behoren tot verschillende groepen en het zorg dragen voor anderen binnen een professionele context daagt leerlingen op vele vlakken uit. Vanuit de wegwijzers generositeit en gastvrijheid leren leerlingen respectvol in relatie gaan, communiceren, samenwerken met anderen, zorg dragen voor anderen met aandacht voor de identiteit, integriteit en kwetsbaarheid van zichzelf en de ander.

Verzorgen en begeleiden van kinderen en volwassenen

Vanuit een holistische mensvisie en integrale benadering leren leerlingen met oog voor wetenschappelijke evidentie zorg dragen voor de gezondheidstoestand van volwassenen en gezinnen met kinderen en hen ondersteunen bij taken van het dagelijks leven. In functie van zorg verlenen of als voorbereiding op verder studeren ontwikkelen leerlingen een wetenschappelijk-theoretische basis met betrekking tot gezondheidsbevordering en zorgkunde, psychologie, wetgeving, ethiek en deontologie, fysiologie en

anatomie. Bij het zorg dragen voor de ander en uitvoeren van technische zorghandelingen leren ze de zorg afstemmen op de situatie én de specifieke noden van anderen. Een bijzondere aandacht gaat naar specifieke doelgroepen zoals zieke personen, mensen met dementie, mensen met een psychische of sociale kwetsbaarheid ...

Reflecteren over thema's en ontwikkelingen in de samenleving

Vanuit het geloof in een duurzame en rechtvaardige wereld en de kracht van de hoop leren leerlingen reflecteren over sociale en maatschappelijke thema's met betrekking tot (gezondheids)zorg.

3.3 Opbouw

Het leerplan is opgebouwd uit 8 onderdelen.

- Kwaliteitsvol handelen
- Zorgrelatie
- Psychologie
- Agogisch handelen
- Anatomie en fysiologie
- Zorg
- Maatschappelijke context van het werkveld
- Onderzoekskompetentie

3.4 Leerlijnen

3.4.1 Samenhang met de tweede graad

Het leerplan vertoont samenhang met het leerplan Maatschappij en welzijn.

In de tweede graad bouwen leerlingen een begrippenkader op met betrekking tot ontwikkelingspsychologie (levensloofphasen, ontwikkelingsdomeinen). In de doelen over anatomie en fysiologie is er aandacht voor waarneming en beweging.

Vanuit een focus op het arbeidsmarktgedeelte wordt er ingezet op een gemeenschappelijke basis voor de studierichtingen Opvoeding en begeleiding en Gezondheidszorg: basiscompetenties in zorg verlenen en begeleiding, gezondheidsbevordering met inbegrip van indirecte zorg, ontwikkeling en (ped)agogisch handelen. Leerlingen leren met betrekking tot gezondheidsbevordering en zorg verlenen (ADL), het totale menselijke functioneren van de gezonde persoon op een methodische wijze analyseren met aandacht voor signalen die wijzen op veranderingen.

In de tweede graad werken de leerlingen in eenvoudige situaties en onder begeleiding aan de doelen in een schoolcontext en ligt de focus op de leefwereld van de jongere en het gezin: gezonde kinderen, jongeren en volwassenen.

3.4.2 Samenhang in de derde graad

- Samenhang met het Gemeenschappelijk funderend leerplan: twee doelen uit het Gemeenschappelijk funderend leerplan zijn letterlijk opgenomen in dit leerplan. De formulering is gekleurd vanuit het studierichtingsprofiel. Het betreft leerplandoel 1 (III-Gez-da LPD 16+) en LPD 8 (III-Gez-da LPD 39+). Vanuit leerplandoel 12+ in dit leerplan ontwikkelen leerlingen gezondheidsvaardigheden met betrekking tot het mentale welzijn. In het Gemeenschappelijk funderend leerplan betreft het gezondheidsvaardigheden met betrekking tot het fysieke en mentale welzijn. Het leerplan

Gezondheidszorg biedt opportuniteiten tot integratie van doelen uit de rubrieken Uniek en verbonden en Geëngageerd en verantwoordelijk.

- Samenhang met het leerplan Godsdienst: je vindt samenhang met doelen of ingrediënten uit de terreinen 'goed handelen', 'hoop en kwetsbaarheid' en 'samenlevingsopbouw en inspiratie'. Afhankelijk van de uitwerking van de doelen en bijhorende ingrediënten, kan afstamming of samenwerking met het vak Godsdienst aangewezen zijn.
- Samenhang met de leerplannen Wellness en schoonheid, Opvoeding en begeleiding, Sport en Defensie en veiligheid: de doelen in de rubriek psychologie (ontwikkelingspsychologie, sociaal gedrag en gezondheidsgedrag) maken deel uit van die leerplannen. De doelen in de rubriek anatomie en fysiologie maken deel uit van de leerplannen Wellness en schoonheid en Sport. De doelen uit beide rubrieken worden in de verschillende leerplannen gekleurd volgens het studierichtingsprofiel.
- Samenhang met de leerplannen Toegepaste sociale en gedragswetenschappen in de studierichting Welzijnswetenschappen en Sociale en gedragswetenschappen in de studierichting Humane wetenschappen: in die studierichtingen analyseren de leerlingen de ontwikkelingspsychologische domeinen binnen levensloopfasen en sociaal gedrag aan de hand van psychologische theorieën. In de richting Welzijnswetenschappen leren de leerlingen bijkomend een interpersoonlijk communicatiekader hanteren in een gesprekscontext.
- In de studierichting Gezondheidszorg analyseren leerlingen de ontwikkelingspsychologische domeinen binnen de levensloopfasen van volwassenen en ouderen en leren ze over sociaal gedrag. Ze breiden hun kennis over ontwikkeling uit in functie van het agogisch handelen bij en zorg dragen voor cliënten. Ze leren communiceren binnen een cliëntgerichte zorgrelatie.
- Samenhang met het leerplan Natuurwetenschappen B+S'' (III-NatS''-d) in de richting Welzijnswetenschappen: de rubriek anatomie en fysiologie vertoont sterk inhoudelijke verwantschap met doelen uit het leerplan Natuurwetenschappen B+ S''.
- Samenhang met het leerplan Basiszorg en ondersteuning: in de studierichting Basiszorg en ondersteuning komen een aantal relevante competenties en afgebakende zorgtaken aan bod in functie van de voorbereiding op het zevende leerjaar gericht op instroom arbeidsmarkt na OK 3 Verzorgende/zorgkundige.

3.5 Aandachtspunten

Context

De leerlingen dienen hun opleidingstraject te vervullen binnen deze verschillende contexten: residentiële setting en setting thuiszorg.

Situering

Je bereidt leerlingen in de studierichting Gezondheidszorg zowel voor op verder studeren als op het bereiken van de competenties van verzorgende en zorgkundige.

Opbouw

Het leerplan is opgebouwd uit een aantal rubrieken. De leerlingen integreren de leerinhouden functioneel in competenties die belangrijk zijn bij het verzorgen en agogisch ondersteunen van cliënten en hun sociaal netwerk.

Die integratie wordt theoretisch ondersteund door inzichten uit de rubrieken zorgrelatie, psychologie, anatomie en fysiologie, zorg en de maatschappelijke context van het werkveld.

De doelen in de rubrieken psychologie en anatomie en fysiologie zijn gebaseerd op de specifieke minimumdoelen. Daarnaast bieden de doelen anatomie en fysiologie een theoretische onderbouw voor de

doelen in de rubriek zorg. Het evidencebased uitvoeren van technisch verpleegkundige handelingen of het zorg dragen voor cliënten met specifieke aandoeningen vraagt van leerlingen immers een integratie van anatomische en fysiologische kennis.

De doelen uit de rubriek kwaliteitsvol handelen realiseer je in samenhang met doelen uit de rubrieken zorg en agogisch handelen.

De rubrieken kwaliteitsvol handelen, agogisch handelen en het merendeel van de doelen uit de rubriek zorg zijn eerder gericht op het professioneel handelen als verzorgende en zorgkundige. Ze helpen leerlingen om kennis en vaardigheden te verwerven eigen aan de professionele contexten van de verzorgende en zorgkundige.

De rubriek onderzoekscompetentie kan gekoppeld worden aan inhouden uit de andere rubrieken.

Je hoeft als lerarenteam de volgorde van de rubrieken en bijhorende doelen niet te respecteren. Je kan doelen zelf clusteren tot betekenisvolle gehelen die zijn afgestemd op de pedagogische en organisatorische visie van de school. Op de leerplanpagina vind je inspiratie voor mogelijke organisatiemodellen.

Beginsituatie

In de tweede graad bouwen leerlingen een begrippenkader op met betrekking tot basiscompetenties (kwaliteitsvol handelen), anatomie en fysiologie, ontwikkelingspsychologie, gezondheidsgedrag, communicatie en (ped)agogisch handelen. Daarnaast leren ze basiscompetenties in functie van zorgverlening en begeleiding en leren ze vaardigheden toepassen in gesimuleerde situaties met oog voor de context van het gezin.

In overleg met het lerarenteam van de tweede graad breng je de beginsituatie van leerlingen bij aanvang van de derde graad in kaart.

In de derde graad is het belangrijk om de voorkennis van leerlingen te activeren. Dit biedt jou kansen om leerlingen die zijinstromen te ondersteunen bij het verwerven van essentiële begrippen of theorieën uit de tweede graad. Je mag verwachten dat leerlingen reeds verworven kennis vanuit een correcte betekenis hanteren binnen gekende en actuele contexten en dat ze leerinhouden functioneel integreren in competenties die belangrijk zijn bij het omgaan met en zorgen voor mensen.

Pedagogisch-didactische aanpak

Psychologie en gezondheidswetenschappen zijn wetenschappen die evolueren doorheen de tijd. Het is belangrijk om je als leraar kritisch te verhouden tegenover de wetenschappelijke inzichten en theorieën waarop je je bij het uitwerken van de lessen baseert of die je tijdens de lessen hanteert. Je baseert je steeds op theorieën en technieken die evidencebased zijn. Je benoemt het dynamisch karakter van psychologie en gezondheidswetenschappen en toont leerlingen het belang van een kritische houding.

Vanuit het werken rond de doelen in de rubriek zorg activeer je de voorkennis van leerlingen uit de tweede graad. Doorheen de derde graad werk je de leerlijn anatomie en fysiologie uit in samenhang met de leerlijn zorg en breng je als lerarenteam relevante anatomische en fysiologische kennis aan in functie van het handelen als zorgkundige. Je vindt hiervoor suggesties op de leerplanpagina.

Op school worden leerlingen voorbereid op stage. Daar wordt van leerlingen verwacht dat ze het geleerde met betrekking tot de verschillende leerplanonderdelen functioneel inzetten bij de zorg voor cliënten. Om leerlingen hierin te ondersteunen, probeer je als lerarenteam binnen de lessen op school in te zetten op de samenhang tussen leerinhouden uit de verschillende rubrieken. Dat kan op verschillende manieren. Zo kan je als leraar zelf de relevante samenhang benoemen of je kan leerlingen met behulp van didactische werkvormen, zoals workshops, seminarie of praktijkoefeningen, op basis van casussen zelf leerinhouden laten integreren. Je kan praktijkoefeningen vanuit een dubbel doel inzetten. Ze bieden leerlingen kansen om in gesimuleerde situaties het geleerde toe te passen, bv. psychologie, anatomie en fysiologie, agogisch handelen, zorg ... Of je kan als lerarenteam vanuit deze praktijkoefeningen inzetten op het aanbieden van

nieuwe leerinhouden die leerlingen vervolgens zelfstandig verwerken of waarop je verder bouwt binnen de lessen.

Het is zinvol zijn om in je organisatie model structureel ruimte in te bouwen om te werken rond de integratie van verschillende leerinhouden en vaardigheden.

Het is belangrijk dat leerlingen alle technische zorghandelingen eerst op school of via praktijklessen op verplaatsing onder begeleiding van de leraar aanleren en inoefenen in gesimuleerde contexten.

Bij de uitwerking van de leerplandoelen is het belangrijk om aandacht te hebben voor verschillende professionele zorgcontexten. Je hebt in deze studierichting aandacht voor residentiële contexten én contexten die eerder behoren tot het thuismilieu van de cliënt. Zo laat je leerlingen vanuit het perspectief van de zorgkundige/verzorgende doorheen de derde graad kennis maken met verschillende doelgroepen en professionele contexten binnen de social profit. Deze contexten en doelgroepen staan vermeld boven de leerplandoelen. Tijdens de lessen zet je extra in op die doelgroepen en professionele contexten waar leerlingen op stage niet mee in contact komen.

Het werken met casussen brengt de eigenheid van de professionele context of doelgroep in de klas. Het helpt leerlingen om, bv. als voorbereiding op stage, het geleerde toe te passen op een concrete situatie. Bij casussen kan je denken aan beeldmateriaal, uitgeschreven situatieschetsen, artikels ... Je kiest bij het uitschrijven of selecteren van casussen voor situaties in residentiële contexten en in de thuiscontext. Je kan als lerarenteam gezamenlijk casussen uitwerken waarin leerinhouden vanuit verschillende doelen en leerplanonderdelen worden verwerkt op basis van de uitgewerkte leerlijnen voor de verschillende leerplanonderdelen.

Het kennismaken met doelgroepen met een specifieke zorg- of ondersteuningsbehoefte kan leerlingen stimuleren om bv. verder te studeren in opleidingen binnen de orthopedagogische sector.

De onderzoekscompetentie moet worden gerealiseerd met inhouden van dit leerplan die gerelateerd zijn aan specifieke minimumdoelen. Je overlegt op schoolniveau welke keuzes worden gemaakt met betrekking tot de realisatie van de onderzoekscompetentie. Op de PRO-tegel [onderzoekscompetentie](#) kan je voor elke studierichting terugvinden via welke leerplannen onderzoeken kan worden gerealiseerd. Bij leerplandoel 41 geven we aan met welke inhouden de onderzoekscompetentie moet worden gerealiseerd. Op de [leerplanpagina](#) vind je meer informatie over en een aantal mogelijke voorbeelden van hoe je via specifieke inhouden van dit leerplan met je leerlingen kan werken aan de onderzoekscompetentie.

Werkplekieren en stage

Verschiedende vormen van werkplekieren kunnen een meerwaarde bieden voor de realisatie van dit leerplan en voor de voorbereiding op een vlotte overstap naar de arbeidsmarkt. Werkplekieren omvat een breed continuüm van leeractiviteiten die gericht zijn op het verwerven van algemene en beroepsgerichte competenties waarbij de arbeidssituatie de leeromgeving is. Het kan onder meer gaan om gesimuleerde werkomgevingen, observatie-activiteiten en leerlingenstages. De school heeft de ruimte om een beleid uit te stippelen over welke vormen van werkplekieren een plaats krijgen in de lespraktijk en met welk doel werkplekieren wordt ingezet. In de studierichting Gezondheidszorg lopen de leerlingen minimaal 8 graaduren (300u) stage in de residentiële sector en, indien mogelijk, een deel van dit stagevolume in de thuiscontext. In functie van de registratie tot zorgkundige vindt hiervan minimaal 200u plaats in twee van volgende gebieden: ziekenhuizen, woonzorgcentra, thuiszorg.

Op stage wordt er van leerlingen verwacht dat ze het geleerde met betrekking tot de verschillende leerplanonderdelen functioneel inzetten bij het zorg dragen voor cliënten.

In functie van stage werk je een stage-activiteitenlijst uit. Je kan de activiteitenlijst, die in samenwerking met de sectoren werd uitgewerkt, concretiseren op basis van uitgewerkte leerlijnen met betrekking tot de

verschillende rubrieken en op basis van de mogelijkheden op de stageplaats. Activiteiten die op de werkplek niet kunnen worden inge oefend, laat je zeker aan bod komen binnen de schoolcontext.

3.6 Leerplanpagina

Wil je als gebruiker van dit leerplan op de hoogte blijven van inspirerend materiaal, achtergrond, professionalisering en lerarennetwerken, surf dan naar de [leerplanpagina](#).

4 Leerplandoelen

Om de leerplandoelen te bereiken houden de leerlingen rekening met de relevante

- professionele contexten: residentiële sector, thuisverpleging, thuiszorg, gehandicaptenzorg, ziekenhuissector, palliatieve zorg, revalidatie;
- doelgroepen: personen met een (chronische) zorgbehoefte, personen met een psychische kwetsbaarheid, personen met een beperking, personen met dementie, personen in een palliatieve zorgfase, kraamzorg en gezinnen in een problematische opvoedings- en leefsituatie.

4.1 Kwaliteitsvol handelen

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 1 De leerlingen handelen belevingsgericht vanuit een holistische, dynamische en emancipatorische mensvisie in functie van het opbouwen van een professionele zorgrelatie.

2de graad: Mensvisie (II-MaWe-da LPD 1+), belevingsgericht handelen (MaWe-da LPD 2)

Wenk: Leerlingen leren vanuit een empathische basishouding belevingsgericht handelen en samenwerken met cliënten en hun sociaal netwerk. Met behulp van casussen en reflectieopdrachten kan je leerlingen in functie van het verlenen van een persoonsgerichte basiszorg (LPD 33) aandacht leren hebben voor

- de individuele fysieke en socio-emotionele behoeften, noden en gewoonten van elke cliënt;
- de richting die de cliënt zelf aangeeft in zijn leven en aan de zorg (emancipatorische mensvisie);
- de noden en behoeften van het sociaal netwerk van de cliënt;
- het afstemmen van de zorg op de totale persoon;
- het bevorderen van zelfredzaamheid, zelfstandigheid en empowerment (LPD 5);
- het sensitief zijn voor diversiteit (LPD 20).

Wenk: Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit de professionele zorgrelatie (LPD 14) en het professioneel agogisch handelen (LPD 20).

Wenk: Via casussen en observatieopdrachten (LPD 3) kan je met leerlingen werken rond belevingsgericht handelen in een professionele zorgrelatie. Via stage leren leerlingen dat dit het fundament vormt voor persoonsgerichte zorg.

LPD 2 De leerlingen handelen kwaliteitsbewust volgens de visie, protocollen en procedures.

Wenk: Je ziet het doel in samenhang met leerplandoelen 14, 39+ en 40. Zo kan je het kwaliteitsbewust handelen volgens een visie of protocollen en procedures theoretisch onderbouwen.

Wenk: De visie of missie van een zorginstelling of organisatie is een concretisering van een visie op zorg en/of kwaliteitsbewust wonen en leven naar een concrete visie op zorg. Je kan leerlingen kritisch laten reflecteren over de visie van de stageplaats: is de visie herkenbaar in de dagelijkse werking, is deze visie doorleefd en gedragen door alle medewerkers? Je laat hen op zoek gaan naar elementen binnen de organisatie die de visie concretiseren in de zorg voor de cliënt en zijn omgeving. Je kan hen aan de hand van kwaliteitscriteria laten reflecteren (LPD 13) over de eigen zorgverlening in relatie tot de kwaliteitscultuur van de organisatie.

Wenk: Je leert leerlingen waarom protocollen en procedures in de (gezondheids)zorg belangrijk en evidence-based zijn onderbouwd. Leerlingen leren dat deze qua terminologie en gebruik kunnen variëren naargelang de zorgcontext. Je kan leerlingen verschillen en gelijkenissen tussen procedures en protocollen binnen verschillende professionele zorgcontexten op het spoor laten komen met aandacht voor de diversiteit in terminologie, bv. residentiële zorg versus thuiscontext. In functie van het werken rond bepaalde leerplandoelen kan je leerlingen op school of op stage laten opzoeken of bevragen welke de voorgeschreven procedures zijn voor een concreet thema, bv. veiligheid en procedures rond evacuatie.

Wenk: De kwaliteitswerking van instellingen en organisaties wordt vaak samengebracht in het kwaliteitshandboek. Je kan met behulp van een kwaliteitshandboek werken rond de kwaliteit in de zorg. Het biedt kansen om leerlingen vertrouwd te maken met begrippen zoals zorgvisie (LPD 14) procedures en protocollen, professionele gedragscode, zorg- en ondersteuningsplan ... Je kan een mooie link leggen tussen de theorie in de les en de stageplaatsen. Je kan dit doel in relatie brengen met de regelgeving (LPD 40), de procedures op papier en hoe die worden toegepast in de praktijk.

Wenk: In functie van stage kan je aandacht besteden aan een risicoanalyse of werkpostfiche van de stageplaats.

Extra: Je kan aandacht hebben voor het belang van levenslang leren. Het kan zinvol zijn om het bestaan van beroepsorganisaties in de kijker te plaatsen.

LPD 3 De leerlingen observeren de cliënt, signaleren veranderingen in de gezondheidstoestand en rapporteren in team en in het zorgdossier.

2de graad: II-MaWe-da LPD 3

Wenk: Er bestaan verschillende modellen en kaders voor observeren en rapporteren. In elk model komen de begrippen observeren, rapporteren, signaleren, interpreteren aan bod. Afhankelijk van het model kunnen begrippen een verschillende betekenis hebben: registreren versus rapporteren, rapporteren versus signaleren.

Verzorgenden en zorgkundigen hebben een signaal- en detectiefunctie. Signaleren en rapporteren is inherent aan het interdisciplinair samenwerken. Je hebt aandacht voor het werken met observatie-instrumenten en het mondeling en schriftelijke rapporteren/signaleren van observaties aan collega's in team. Van verzorgenden en zorgkundigen wordt verwacht dat ze observaties en gegevens rapporteren in het zorgdossier. Je hebt aandacht voor digitale tools en bedrijfseigen software.

Wenk: Het is belangrijk dat je leerlingen leert omgaan met verschillen tussen modellen. Je maakt in samenspraak met het lerarenteam van de tweede graad best afspraken over de modellen die je hanteert. Als leraar of stagebegeleider attendeer je de leerlingen op de terminologie en instrumenten die de stageplaats hanteert en op deontologische aspecten bij het rapporteren.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met andere doelen zoals

- LPD 1: observeren en herkennen van de behoeften van de cliënt;
- LPD 7: observeren, verzamelen en ordenen van gegevens over het menselijk functioneren binnen een kader zoals ICF, patronen van Gordon, BelRai ...

Wenk: Je kan leerlingen via casussen laten oefenen op het observeren, interpreteren en signaleren van veranderingen in de totale gezondheidstoestand van de cliënt. In samenhang met het uitvoeren van basiszorgen en bijkomende handelingen leer je hen bv. alert zijn voor signalen van comfort of discomfort, alarmsignalen, risicofactoren, veranderingen in de gezondheidstoestand ... Naast het observeren van veranderingen is het belangrijk om oog te hebben voor elementen in de gezondheidstoestand die stabiel blijven of zijn.

Wenk: Je kan leerlingen via casussen verbanden laten leggen met wat ze leerden

- met betrekking tot anatomie en fysiologie;
- over de omgeving van de cliënt;
- over specifieke zorgsituaties en doelgroepen met aandacht voor diversiteit.

LPD 4 De leerlingen handelen volgens de professionele gedragscode binnen de grenzen van het wetgevend kader.

Wenk: Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoelen 16 + en 40. Er is samenhang met leerplandoel 2 (procedures).

Wenk: Je kan leerlingen bij de start van een stageperiode met de mentor in gesprek laten gaan over de professionele gedragscode of beroepscode op de werkplek. Die schetst passende maatregelen voor werknemers of voor leden van een bepaald beroep evenals de juridische gevolgen voor het overtreden van deze regels. Specifiek voor verzorgenden en zorgkundigen kan je bv. denken aan regels en afspraken in verband met het respectvol omgaan met cliënten, hun netwerk en collega's.

Wenk: Je maakt leerlingen bewust van hun grenzen als stagiair en als verzorgende of

zorgkundige. Je maakt in samenspraak met de stageplaats de verwachtingen naar de leerlingen toe duidelijk. Je kan leerlingen vanuit situatieschetsen in gesprek laten gaan met mentor of leidinggevende in een instelling of organisatie: wat wordt er verwacht van een verzorgende of zorgkundige, bv. wanneer deze verontrustende signalen opmerkt of wat zijn afspraken met betrekking tot privacy ...?

Wenk: Leerlingen passen de professionele gedragscode en bijhorende deontologische principes toe tijdens het handelen op stage. Je kan hen laten reflecteren over stage-ervaringen. Dat helpt hen om hun kennis te verdiepen en te integreren in het handelen. De kennis over verschillende deontologische principes en het juridische kader voor de beroepsuitoefening biedt hen de nodige kapstokken en taal om het waarom van hun handelen toe te lichten of te motiveren.

LPD 5 De leerlingen werken binnen een cliëntgerichte zorgrelatie professioneel samen met de cliënt en zijn netwerk rekening houdend met

- **het communiceren;**
- **het ondersteunen van psychosociaal welbevinden;**
- **het bevorderen van empowerment en zelfstandigheid.**

2de graad: II-MaWe-da LPD 5, 6, 7

Wenk: Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoelen 14 en 20.

Wenk: Via rollenspelen en vanuit casussen kan je leerlingen, vanuit een professionele en empathische houding, sociale en communicatieve vaardigheden laten inoefenen en hen voorbereiden op stage. Openheid en respect voor diversiteit en waarden zoals autonomie en geborgenheid zijn hierbij een aandachtspunt. Je kan werken rond

- sociale vaardigheden zoals het inspelen op behoeften, samenwerken, het omgaan met eisen van de cliënt en zijn omgeving, stellen van grenzen, rekening houden met mogelijke verschillen in cultuur en achtergrond van de cliënt of zijn omgeving, het betrekken van de sociale omgeving van de cliënt, conflicthantering en -beheersing, omgaan met moeilijke situaties zoals verdriet, rouw, agressie, ongewenst of grensoverschrijdend gedrag ...;
- communicatieve vaardigheden zoals vragen stellen, doorvragen, parafraseren, informeren, adviseren, motiverende gespreksvoering, het aanpassen van het taalgebruik aan de cliënt en zijn omgeving met aandacht voor Standaardnederlands ...

Wenk: In samenhang met leerplandoel 20 kan je via casussen leerlingen vaardigheden met betrekking tot het ondersteunen van het psychosociaal welbevinden en het bevorderen van empowerment en zelfstandigheid laten inoefenen. Op stage laat je hen het geleerde onder begeleiding en in samenspraak met de cliënt, conform het zorg- en ondersteuningsplan toepassen.

LPD 6 De leerlingen werken interdisciplinair samen in team of in een verpleegkundige equipe in functie van de continuïteit van de zorgverlening.

2de graad: II-MaWe-da LPD 8

Wenk: Je kan het samenwerken in team theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoel 18.

Wenk: In samenhang met leerplandoel 38 kan je leerlingen leren dat andere experts in het (interdisciplinaire) team of binnen de verpleegkundige equipe complementair zijn aan elkaar.

Wenk: De communicatieve en sociale vaardigheden waaraan je werkt in leerplandoel 5 zijn eveneens belangrijk in functie van het werken in team, bv. tijdens groepswork of stage. Zo kan je vanuit casussen en via rollenspelen oefenen op specifieke teamgerichte communicatieve en sociale vaardigheden zoals het signaleren en rapporteren (LPD 3), formeel en informeel overleggen, via elektronische of digitale weg communiceren over cliëntgegevens, uitwisselen van informatie met betrekking tot de behandeling of zorg van de cliënt om de kwaliteit van de zorg te verbeteren of hulp inroepen wanneer dit noodzakelijk is.

Extra: In samenspraak met de stageplaats en de leraar Nederlands kan je leerlingen een verslag laten maken van een teamoverleg of hen een cliëntenbespreking laten voorbereiden vanuit concrete richtvragen.

LPD 7 De leerlingen hanteren een systematische aanpak bij het plannen, organiseren, uitvoeren en evalueren van een zorg conform het zorg- en ondersteuningsplan.

2de graad: Methodisch handelen (II-MaWe-da LPD 9)

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 3, 5 en 13. Observeren, rapporteren, communiceren, reflecteren zijn belangrijke competenties die worden ingezet bij het methodisch handelen.

Wenk: Je leert leerlingen digitale en analoge informatiebronnen raadplegen zoals zorg- en ondersteuningsplannen, zorgdossiers, procedures en protocollen, reglementen, instructies, observaties, teamoverleg, gesprekken met de cliënt of zijn omgeving ...

Wenk: Je leert leerlingen systematisch handelen (voorbereiden, plannen, uitvoeren en evalueren) rekening houdend met verschillen in [zorgprocessen](#) (LPD 29) tussen organisaties en instellingen (professionele zorgcontexten) met betrekking tot

- voorbereiden vanuit het raadplegen van informatiebronnen, bv.
 - observeren (LPD 3), verzamelen en ordenen van gegevens over het menselijk functioneren binnen een kader zoals ICF, patronen van Gordon, BelRai...;
 - wat is de zorgvraag?
 - voor wie? Welke zorgvrager en sociaal netwerk?
 - wensen en behoeften, mogelijkheden en beperkingen?
 - wat zijn evaluatiecriteria?
- plannen, bv.
 - plan volgens werkmodel of stel zelf plan op binnen eigen bevoegdheid;
 - bepaal werkvolgorde;
 - lijst benodigde materialen op;
 - zet materiaal klaar;

- maak afspraken met zorgvrager;
- organiseer de werkplek ;
- uitvoeren van de zorg en nazorg, bv.
 - uitvoering aanpassen cliënt en context;
 - aandacht voor kwaliteitsnormen of andere criteria: mate van autonomie, toepassen van richtlijnen en procedures, werken binnen de afgesproken tijd, nauwkeurig handelen, omgaan met delegatie, zich flexibel opstellen, afspraken binnen het team, het oplossen van problemen ...;
- evalueren, bv.
 - voldoet de zorg aan de vooropgestelde kwaliteitscriteria?
 - aandacht voor rapportering (LPD 3) en reflectie (LPD 13).

Wenk: Je kan leerlingen vanuit casussen en met behulp van richtvragen of procedures leren om systematisch te handelen.

LPD 8 De leerlingen handelen hygiënisch vanuit een focus op gezondheidsbevordering en ziektepreventie.

2de graad: II-MaWe-da LPD 10

Wenk: Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoelen 27 en 30.

Wenk: Hygiënisch handelen is een belangrijke competentie in de zorg. Het inzetten op procedures en richtlijnen is daarbij belangrijk. Bij het hygiënisch handelen kan je denken aan het herkennen, inventariseren van risicofactoren en het toepassen van elementen van persoonlijke hygiëne en beroepshygiëne zoals

- het belang van handhygiëne;
- het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) en maatregelen om besmetting te voorkomen;
- overdracht en verspreiding van micro-organismen en kruisbesmetting voorkomen;
- voedselveiligheid;
- inzetten op een gezonde en hygiënische omgeving bij het uitvoeren van logistieke, huishoudelijke of zorgtaken zoals het desinfecteren en ontsmetten van materialen of lokalen, het eenvoudig steriliseren van bv. flesjes ...;
- het ondersteunen van of zorg dragen voor de hygiëne van de cliënt (LPD 33);
- ...

Wenk: Je kan leerlingen linken laten leggen tussen systematisch en hygiënisch handelen. Zo worden leerlingen ervan bewust dat ze pas echt hygiënisch en evidencebased handelen wanneer ze de procedure correct en volgens de richtlijnen toepassen.

LPD 9 De leerlingen handelen veilig voor zichzelf en garanderen de veiligheid van cliënten.

2de graad: II-MaWe-da LPD 11

Wenk: Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoel 35.

Wenk: Veilig handelen voor zichzelf en het garanderen van de fysieke en psychosociale veiligheid van cliënten en hun omgeving zijn fundamenteel bij het zorg dragen

voor anderen. In verschillende zorgcontexten worden hiervoor specifieke procedures ontwikkeld. Je kan aandacht hebben voor risicoanalyses, richtlijnen en procedures voor de algemene veiligheid, activiteiten van het dagelijks leven, een veilige omgeving en sociale veiligheid.

Wenk: Via casussen kan je werken aan het inschatten van risico's in verschillende zorgcontexten. Je kan leerlingen kritisch laten reflecteren over afspraken en hen eventueel zelf laten nadenken over verbetervoorstellen met betrekking tot

- de algemene veiligheid zoals brandpreventie, evacuatie, veilig omgaan met toestellen en producten, openstaande deuren, losse schoenveters, trappen, het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) ...;
- het uitvoeren van logistieke, huishoudelijke en zorgtaken of het begeleiden van activiteiten van het dagelijks leven: bv. veiligheid en comfort bij transfers, het respecteren van voedingsrichtlijnen, toezicht, het voorkomen van prikongevallen, medicatiebeleid ...;
- het respecteren van de psychische integriteit van de cliënt en het zorg dragen voor psychosociale veiligheid met aandacht voor signalen van misbehandeling van cliënten.

Wenk: In samenhang met leerplandoelen 2, 16+ en 40 leer je leerlingen met behulp van situatieschetsen waar ze info vinden over regelgeving en procedures met betrekking tot veiligheid in de sector.

LPD 10 De leerlingen handelen ergonomisch rekening houdend met de eigen ergonomie en de ergonomie van de cliënt.

2de graad: Ergonomisch handelen (II-MaWe-da LPD 13), Bewegingsfysiologie (II-MaWe-da LPD 37, LPD 38)

Wenk: Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit leerplandoelen 32 en 33.

Wenk: Je kan vanuit situatieschetsen of met het behulp van checklists leerlingen stil laten staan bij verplaatsingstechnieken, hun houding, de werkpostschikking, het hanteren van hulpmiddelen, het stimuleren van de zelfredzaamheid van de cliënt, het zorg dragen voor het comfort van de cliënt bij verplaatsingen ...

Wenk: Je kan bij de start van de stages een workshop organiseren omtrent ergonomie in de zorg.

Wenk: In samenhang met andere doelen kan je bv. werken rond efficiëntie als onderdeel van ergonomie. Via casussen kan je leerlingen leren dat ze door het goed plannen en voorbereiden van een zorg de efficiëntie van de zorg kunnen verhogen en de belasting van de verzorgende kunnen verlagen.

Wenk: Je kan de voorkennis van leerlingen over het bewegingsstelsel activeren in relatie tot het werken rond preventie en ergonomie.

LPD 11 De leerlingen handelen economisch en duurzaam.

2de graad: II-MaWe-da LPD 12

Wenk: Je kan leerlingen in verschillende zorgcontexten duurzaam en verantwoord leren handelen met aandacht voor de geldende richtlijnen en procedures. Zo kan je aandacht hebben voor een duurzame organisatie van de zorg, richtlijnen voor

afvalsortering, het kostenbewust omgaan met materialen, benodigdheden, en/of tijd ...

Wenk: Je kan met leerlingen met aandacht voor actuele tendensen in de zorg reflecteren over het evenwicht tussen duurzaamheid en economie, duurzaamheid en autonomie, technologie en economie ...

LPD 12 + De leerlingen ontwikkelen gezondheidsvaardigheden in functie van het eigen mentale welzijn in een professionele context.

Samenhang derde graad: I-II-III-GFL LPD 15

2de graad: II-MaWe-da LPD 14+

Wenk: Je kan rekening houdend met het werken in verschillende professionele contexten volgende elementen van mentaal welzijn aan bod laten komen: draagkracht, mentale weerbaarheid en veerkracht, gezondheid, het combineren van studeren en/of werken en vrije tijd, werken en het hebben van een gezin of mantelzorger zijn, weten waar je terecht kan voor hulp, hulp durven vragen, zelfregulatie, omgaan met grensoverschrijdend gedrag van cliënten ...

Wenk: Je kan leerlingen, bv. met behulp van het werken met een persoonlijk ontwikkelingsplan (POP) of portfolio, doorheen de opleiding en het stagegebeuren laten reflecteren over het zorg dragen voor het eigen welzijn. Je kan leerlingen bewust maken van het feit dat je als zorgverlener niet perfect bent en dit ook niet hoeft te zijn.

LPD 13 De leerlingen reflecteren over een concrete situatie, het eigen handelen en het effect ervan op anderen.

2de graad: II-MaWe-da LPD 4

Wenk: Omdat werken in de zorg een reflectieve basishouding vooronderstelt, kan je leerlingen laten reflecteren over het gebeuren in een concrete situatie, de werking van de organisatie, dienst of afdeling, het gedrag van cliënten, de samenwerking met de cliënt en zijn netwerk, de samenwerking met collega's, de kwaliteit van de zorg ... Daarnaast begeleid je leerlingen bij het reflecteren over het eigen handelen als zorgkundige of verzorgende (zelfreflectie) en het effect van hun handelen op de andere(n). Je kan leerlingen bv. na een stagedag een reflectie laten uitvoeren aan de hand van een gekozen reflectiemodel. Zo leer je leerlingen om het eigen handelen bij te sturen en het leren in handen te nemen.

Wenk: Je kan leerlingen doorheen de opleiding laten reflecteren over hun groei in competentie: waarin ben ik sterk, wat vraagt een inspanning, wat zijn mijn werkpunten, op welke wijze ga ik hiermee aan de slag? Je kan leerlingen stimuleren om vanuit zelf geformuleerde werk- of actiepunten de activiteit of situatie opnieuw in te oefenen in een soortgelijke context. Zo leren ze hun leren in eigen handen nemen en worden er kansen gecreëerd waarbinnen hun groei in leren of de geleerde competenties zichtbaar worden.

Wenk: Er bestaan verschillende tools en methodieken die kunnen inspireren om met leerlingen te werken rond een reflectieve basishouding ... Je vindt hiervoor inspiratie op de leerplanpagina.

4.2 Zorgrelatie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 14 De leerlingen lichten aspecten van een professionele zorgrelatie met de cliënt en zijn omgeving toe.

Wenk: De concretisering van een professionele zorgrelatie hangt sterk samen met de visie op zorg of kwaliteitsvol leven en wonen die een organisatie of instelling hanteert (LPD 29).

Er bestaan verschillende referentiekaders die de zorgrelatie met de cliënt en zijn omgeving duiden. Als lerarenteam gebruik je de gehanteerde taal uit het gekozen kader best als een gemeenschappelijke taal bij het werken rond de verschillende leerplandoelen. Je laat leerlingen kennis verwerven die ze kunnen inzetten bij verzorgen van de cliënt en zijn omgeving.

Wenk: Je kan, rekening houdend met het gekozen referentiekader, aan de hand van casussen volgende aspecten van een professionele zorgrelatie toelichten:

- kenmerken van de zorgrelatie: wederkerig, gelijkwaardig en asymmetrisch;
- juiste balans tussen autonomie en geborgenheid met aandacht voor maatschappelijke participatie;
- aandacht voor het normalisatieprincipe;
- persoonsgerichte zorg.

LPD 15 + De leerlingen lichten persoonlijke en maatschappelijk beeldvorming over zorg en doelgroepen toe.

Wenk: Je kan in samenhang met leerplandoel 20 aan de hand van casussen of stellingen over diverse positieve en negatieve gebeurtenissen in de zorg met leerlingen in gesprek gaan over maatschappelijke beeldvorming over zorg en doelgroepen. Je kan samen met leerlingen reflecteren over vragen zoals:

- Welk beeld heeft de samenleving over ouderen, zieken, mensen met beperking of (sociale) kwetsbaarheid?
- Hoe wordt zorg, zorgafhankelijk zijn en zorg verlenen door de samenleving voorgesteld (framing)?
- Welke vooroordelen leven bij de leerlingen of in de samenleving?
- Krijg je vanuit de voorbeelden een divers beeld over een bepaalde doelgroep? Heeft men oog voor diversiteit?

Zo leren leerlingen dat er vanuit verschillende brillen naar zorg en cliënten kan worden gekeken en leren ze in het perspectief van de ander te komen. Je kan leerlingen vervolgens laten toelichten welke impact deze beeldvorming heeft op hun kijk op ouder worden, het hebben van een beperking of ziek zijn en op hun keuze voor een zorgberoep of zorgopleiding.

LPD 16 + De leerlingen reflecteren over ethische keuzes met betrekking tot zorg.

Samenhang derde graad: I-II-III-GFL LPD 1; III-GOD-dda G 3, 7, GP 230, 231, 232, 233, 234, H 2; III-GOD-daa G 3, 7, GP 230, 231, 232, 233, 234, H 2

Wenk: Je kan aandacht hebben voor deontologie of plichtenleer. Vanuit casuïstiek kan je werken rond deontologische principes die verzorgenden en zorgkundigen dienen te respecteren zoals integriteit, verantwoordelijkheid, beroepsgeheim, aansprakelijkheid, zelfbeschikkingsrecht, privacy, discretie, vertrouwen, meldingsplicht, het respecteren van de professionele gedragscode binnen de organisatie, de scheiding tussen de beroepscontext en het privéleven, het opbouwen van een professionele relatie ... In samenhang met leerplandoel 40 leer je leerlingen dat een aantal deontologische principes zijn verankerd in de regelgeving. Wanneer leerlingen inzicht hebben in verschillende principes kan je hen in gesimuleerde situaties of via casussen ethische keuzes laten duiden.

Wenk: Je kan focussen op vragen of dilemma's waarmee zorgverleners dagelijks worden geconfronteerd. Het omgaan met cliënten, hun omgeving of collega's kan leiden tot vragen die het maken van ethische keuzes tot gevolg hebben, bv. de vraag van een cliënt om 's avonds later te gaan slapen, een cliënt die niet in bad wil, familieleden die zich niet aan de bezoeken houden, een personeelslid vraagt je handelingen te stellen die buiten je bevoegdheid vallen, het fixeren van een cliënt, een belangenconflict ...

Wenk: Je kan met je leerlingen een klasdiscussie of gesprek voeren vanuit een aangebrachte casus uit de actualiteit of naar aanleiding van een stage-ervaring. Je kan, bv. in samenspraak met de leraar godsdienst, leerlingen kaders of modellen aanreiken om te reflecteren over morele of ethische vragen. Het werken met kaders of modellen biedt leerlingen taal om ethische keuzes te bespreken.

Wenk: Je kan aan de hand van casussen werken rond moeilijke of meer complexe situaties die leiden tot ethische vragen. Denk aan situaties van grensoverschrijdend gedrag, maar ook aan het omgaan met vrijheidsbeperkende maatregelen of medicatie in de organisatie, vragen met betrekking tot religie of levenseinde ... Vanuit de actualiteit kunnen meer algemene thema's ter sprake komen.

Extra: Je kan de kennis van leerlingen verdiepen door ethische vragen te benaderen vanuit een bepaalde ethische stroming zoals de plicht- en gevolgenethiek, waardenethiek of zorgethiek.

4.3 Psychologie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 17 De leerlingen analyseren de ontwikkelingspsychologische domeinen van volwassenen en ouderen met inbegrip van de

- **fysieke ontwikkeling: (senso)motorische ontwikkeling;**
- **cognitieve ontwikkeling: van senso-motorisch tot formeel operationeel denken;**
- **morele ontwikkeling;**
- **socio-emotionele ontwikkeling: hechting en identiteit.**

Samenhang derde graad: III-OpBe-da LPD 14; III-DeVe-da LPD 19; III-WeSc-da LPD 3; III-Spo-da LPD 35

2de graad: II-MaWe-da LPD K2; II-MaWe-da LPD 24, 25, 26, 27, 28, 29

Wenk: In de tweede graad leren leerlingen de fysieke, cognitieve, morele en socio-emotionele ontwikkeling doorheen de verschillende levensloofphasen toelichten. Met behulp van een voortaak of opdracht kan je de voorkennis van leerlingen activeren: verschillende levensloofphasen en ontwikkelingsdomeinen en eventuele basistheorieën over ontwikkelingspsychologie. Dit biedt ook zijinstromers de kans om deze basiskennis te verwerven. Je stimuleert leerlingen om de kennis die ze verwerven in de tweede graad in een juiste betekenis en context in te zetten.

Wenk: Aan de hand van mogelijke ontwikkelingspsychologische begrippen of theorieën die aan bod komen in de tweede graad, bv. Piaget, kan je leerlingen de ontwikkeling binnen domeinen en hun samenhang laten analyseren, bv. aan de hand van spel- of vrijetijdsactiviteiten van kinderen en jongeren binnen een gezinscontext of van volwassenen en ouderen in een vrijetijdscontext. Je mag verwachten dat leerlingen de kennis die ze verwerven in de tweede graad in een juiste betekenis en context inzetten.

Wenk: Met behulp van observatie-opdrachten of situatieschetsen kan je werken rond het analyseren van veranderingen bij volwassenen en ouderen

- op fysiek en cognitief vlak in relatie tot veroudering zoals achteruitgang van zintuigen en geheugen, reactiesnelheid, aspecten van motoriek (risico op vallen ...);
- op socio-emotioneel vlak zoals veranderingen in sociale relaties, veranderingen n.a.v. ziekte, verlies (rouw), nakend levenseinde, veranderingen met betrekking tot het wonen of leven in een zorgcontext, omgaan met seksualiteit, (gender)identiteit ...

Wenk: Vanuit casussen uit de thuiscontext kan je leerlingen de kennis over de ontwikkeling van kinderen laten herhalen en toepassen in functie van het omgaan met personen met een beperking of bij het ondersteunen van gezinnen en kraamzorg (LPD 23).

Extra: In functie van het omgaan met personen met een beperking kan je aandacht hebben voor een disharmonische ontwikkeling.

Extra: Je kan leerlingen veranderingen in de ontwikkeling van volwassenen en ouderen laten analyseren aan de hand van een voor hen nieuwe en eventueel meer recente theorie, bv.

- het conceptueel model van kwetsbaarheid volgens Gobbens;
- de gerotranscendentietheorie van Tornstamm in relatie tot Erikson;
- identiteitsontwikkeling en veroudering volgens Susan Whitbourne;
- intelligentie bij ouderen volgens Schaie;
- persoonlijke ontwikkeling bij ouder worden volgens Erikson, Peck, Levinson of Neugarten;
- het model van Baltes over gelukkig ouder worden;
- rouwtaken volgens W. Worden.

LPD 18 De leerlingen lichten sociale beïnvloeding en de invloed van groepsprocessen op het sociale gedrag van mensen toe.

Samenhang derde graad: III-OpBe-da LPD 15; III-DeVe-da LPD 21; III-WeSc-da LPD 5; III-Spo-da LPD 34

Wenk: Je kan aandacht hebben voor het sociale gedrag van doelgroepen. Zo vormt dit doel tevens een theoretische onderbouw voor het werken in team en het agogisch en verzorgend handelen.

Wenk: Met betrekking tot sociale beïnvloeding en de invloed van groepsprocessen kan je bv. denken aan het duiden van

- imitatie als fundamenteel aspect van menselijke interacties, bv. aan de hand van het kameleoneffect;
- conformiteit, bv. de meerderheidsinvloed;
- de wederkerigheidsnorm;
- het omstaanderseffect;
- gehoorzaamheid;
- groepsontwikkeling;
- macht en leiderschap;
- stereotypen, vooroordelen en discriminatie, bv. sociale rollentheorie, categorisatie ...

Wenk: Je kan deze inzichten toepassen of concretiseren vanuit situaties eigen aan de zorg of het werken in team, bv. de meerderheidsinvloed in relatie tot pesten of uitsluiten, het omstaanderseffect in relatie tot omstandigheden waarom we wel of niet helpen, heterogeniteit in een leefgroep in relatie tot groepsontwikkeling ...

LPD 19 De leerlingen lichten determinanten van gezondheidsgedrag en individuele en omgevingsstrategieën toe om het gezondheidsgedrag van individuen en doelgroepen te bevorderen.

Samenhang derde graad: III-OpBe-da LPD 16; III-DeVe-da LPD 18; III-WeSc-da LPD 4; III-Spo-da LPD 33

2de graad: Determinanten van gezondheidsgedrag (II-MaWe-da LPD 16)

Wenk: Het inzicht in de determinanten van gezondheidsgedrag vormt de basis voor het planmatig ontwikkelen van interventies om het gezondheidsgedrag van individuen en doelgroepen te beïnvloeden of bevorderen. Je hebt aandacht voor individuele en omgevingsstrategieën van gezondheidsbevordering of preventie.

Wenk: Via casussen kan je leerlingen alert leren zijn voor onderliggende noden en hulpvragen. Bij het uitschrijven van een casus kan je persoonlijke en contextgebonden omgevingsfactoren m.i.v. de culturele en/of sociaaleconomische achtergrond van individu of doelgroep verwerken.

Wenk: Met behulp van modellen zoals het gedragswiel (Vlaams Instituut Gezond Leven) kan je de voorkennis van leerlingen over gezondheidsgedrag activeren. Je stemt best af met de leraar uit de tweede graad over de visualisatie die wordt gehanteerd.

Wenk: Je kan aan de hand van concrete acties met betrekking tot gezondheidsbevordering, bv. in relatie tot de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen, leerlingen de gehanteerde strategieën laten verkennen. Bij individuele strategieën kan je denken aan voorlichten, de gezondheids- of veiligheidssituaties analyseren, sensibiliseren, coachen, educatie, regels en afspraken, zorg en begeleiding ... Onder omgevingsstrategieën versta je strategieën op preventief en curatief niveau zoals nudging, prijssetting ...

Op de website van het Vlaams Instituut Gezond Leven vind je informatie over gezondheidsgedrag en gezondheidsbevordering.

Extra: Je kan de kennis van leerlingen verdiepen door vanuit de omgevingsdeterminanten aandacht te hebben voor de maatschappelijke context (sociaal-cultureel, economische en politiek), voor fasen in gedragsverandering of voor wetenschappelijke inzichten met betrekking tot gezondheidsbevordering.

4.4 Agogisch handelen

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 20 De leerlingen lichten het professioneel agogisch handelen toe op het vlak van

- **het ondersteunen van het psychosociaal welbevinden,**
- **het bevorderen van empowerment en zelfredzaamheid;**
- **het omgaan met diversiteit;**
- **educatieve ondersteuning;**
- **het creëren van een stimulerende en compenserende omgeving.**

Wenk: In samenhang met leerplandoel 14 vormt dit doel de theoretische onderbouw voor leerplandoelen 1 en 5.

Wenk: Je kan het professioneel agogisch handelen toelichten vanuit de kapstokken steunen, samenwerken en stimuleren.

Wenk: Bij het ondersteunen van het psychosociaal welbevinden kan je bv. denken aan het creëren van een veilig milieu, het onderhouden van een professionele zorgrelatie, het werken met vertrouwenspersonen, het herkennen en omgaan met weerstanden, de aandacht voor de draaglast en draagkracht van de zorgverlener, het ondersteunen van de cliënt en zijn sociale omgeving vanuit de aandacht voor het evenwicht tussen afstand en nabijheid, aandacht voor de loyaliteit van de cliënt t.a.v. zijn sociaal netwerk ...

Wenk: Je maakt leerlingen bewust van het belang van 'patient empowerment' of het proces dat leidt tot een gelijkwaardige relatie tussen cliënt en zorgverstreker, in wederzijds respect. In functie van het bevorderen van zelfredzaamheid kan je leerlingen met aandacht voor empowerment via casussen laten oefenen op

- het bepalen van zelfredzaamheidsdoelen en zorgprioriteiten;
- het opzoek gaan naar (informatie over) hulpmiddelen.

Wenk: Bij educatieve ondersteuning van cliënten kan je denken aan

- duiding of advies geven bij verstrekkingen of zorghandelingen;
- adviezen over gezondheidsbevordering en preventie
- ...

Je kan in functie van het educatief ondersteunen van cliënten in samenhang met andere doelen via casussen werken rond concrete thema's, bv. diabetes in samenhang met leerplandoel 31, medicatie in samenhang met leerplandoel 33 ...

Wenk: In samenhang met leerplandoelen 1 en 39+ heb je aandacht voor de diversiteit

van cliënten. Je leert de leerlingen alert zijn voor verschillen die er zijn qua leeftijd, opleidingsniveau, sociale en culturele achtergrond of gezondheidsprofiel. Ook de noden, wensen, voorkeuren, motivaties of gedragspatronen van cliënten kunnen variëren. Inzicht verwerven in deze specifieke elementen en handvatten aangereikt krijgen om ermee om te gaan zijn essentieel om persoonsgerichte zorg op maat te kunnen bieden. Bij het uitschrijven van casussen kan je aandacht hebben voor verschillende aspecten van diversiteit die eigen zijn aan een bepaalde zorgcontext, bv. seksuele diversiteit of cultuursensitieve zorg ...

Wenk: Je kan aandacht hebben voor het ondersteunen van het welbevinden van het sociale netwerk van de cliënt, bv. met behulp van het SOFA-model (mantelzorgers) of het model van Triadisch werken. Je kan leerlingen laten kennismaken met organisaties waar mantelzorgers terecht kunnen voor informatie en hulpvragen.

Wenk: Bij het creëren van een stimulerende en compenserende omgeving kan je denken aan tips, aandachtspunten of voorbeelden met betrekking tot architectuur en inrichting, aan een betekenisvolle dagbesteding, aan maatschappelijke participatie, aandacht voor cultuur ...

Extra: Het vlaggensysteem is een zinvolle methodiek om in concrete situaties te reflecteren over (seksueel) grensoverschrijdend gedrag van cliënten.

LPD 21 De leerlingen lichten aandachtspunten voor het agogisch handelen bij specifieke doelgroepen toe.

- ★ Doelgroepen: kraamzorg inclusief meerlingenzorg, gezinnen in een problematische opvoedingssituatie, personen met psych(iatr)ische problemen, personen met een beperking (handicap), personen met een chronische zorgnood, personen met dementie, personen in een palliatieve zorgfase

Wenk: Je kan in samenhang met leerplandoel 31 leerlingen inzicht laten verwerven in kenmerken van verschillende specifieke doelgroepen. Daarnaast bied je leerlingen tips en houvast in functie van het professioneel agogisch handelen bij de specifieke doelgroepen.

Wenk: Vanuit de samenhang met leerplandoel 31 zou je er als lerarenteam voor kunnen kiezen om volgende specifieke doelgroepen in samenhang te behandelen met doelen uit:

- de rubriek zorg: personen met een chronische zorgnood, personen met dementie en personen in een palliatieve zorgfase in samenhang te behandelen met doelen uit de rubriek zorg;
- deze rubriek (agogisch handelen): personen met psych(iatr)ische problemen, personen met een beperking, personen of gezinnen in kwetsbare (sociale) situaties zoals gezinnen in een problematische opvoedingssituatie of in armoede.

Wenk: Je kan via casussen leerlingen inzicht laten verwerven in kenmerken van verschillende doelgroepen. Je laat hen bv. aandachtspunten voor de zorgverlening formuleren. Zo kan je denken aan signalen van verontrustend gedrag: vermissing, kenmerken van mishandeling, verwaarlozing en suïcidaal gedrag. Je kan aandacht hebben voor diverse samenlevingsvormen versus het traditionele gezin.

Wenk: Je kan een leerlijn uitwerken van eerder 'chronische' contexten naar meer acute of specifieke en complexe contexten.

Extra: In functie van het verder studeren, biedt het werken rond dit doel opportuniteiten om de kennis over het brede veld van het werken met doelgroepen in zorg en welzijn te verkennen en te verdiepen.

LPD 22 De leerlingen regelen en begeleiden ontspannings- en (vrije)tijdsactiviteiten vanuit een persoonsgerichte benadering en stimuleren cliënten tot deelname.

Wenk: Rekening houdend met de eigenheid van de context kan je aandacht hebben voor het creëren van een zinvolle dagbesteding (regelen), met deelnemers in gesprek gaan over het al dan niet participeren aan activiteiten en het ondersteunen van de begeleider in leven en wonen (begeleiden), het aanbieden van spelactiviteiten rekening houdend met de ontwikkeling van het kind of huiswerkbegeleiding in een gezin met kinderen (regelen en begeleiden).

LPD 23 De leerlingen lichten aspecten van ondersteuning van het gezin bij opvoeding toe.

Duiding: Vanuit de rol en taken van een verzorgende in de gezinszorg is er aandacht voor opvoedingstaken en het houden van toezicht. Verzorgenden kunnen in het werkveld doorgroeien tot kraamverzorgende. Leerlingen hoeven geen vaardigheden met betrekking tot kraamzorg in te oefenen.

Wenk: Vanuit het perspectief van de gezinszorg kan je aandacht hebben voor taken van de verzorgende zoals het begeleiden van kinderen bij spel, het maken van huiswerk, het bieden van opvoedingsondersteuning ... Je kan dit uitwerken in samenhang met leerplandoelen 17 en 20.

Wenk: In samenhang met leerplandoel 38 kan je leerlingen het werken binnen de kraamzorg laten exploreren, bv. wat zijn moeder- en kindgerelateerde taken in de kraamzorg zoals het ondersteunen van borstvoeding, het verzorgen van pasgeborenen, meerlingenzorg.

4.5 Anatomie en fysiologie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 24 De leerlingen leggen het belang en de katalytische werking van enzymen in biologische processen uit.

Samenhang derde graad: III-Spo-da LPD 23; III-WeSc-da LPD 8

Wenk: Je ziet dit leerplandoel in samenhang met LPD 31.

Wenk: Je kan de werking van enzymen als biokatalysatoren (beïnvloeden van de activeringsenergie) verduidelijken aan de hand van het sleutel-slot-principe en vergelijken met de werking van katalysatoren uit de anorganische chemie (bv. MnO_2).

Je kan het misconception aan bod laten komen dat enzymen deelnemen aan de reactie; enzymen spelen een rol in alle opbouw- en afbraakreacties, zij versnellen

of vertragen de reacties en maken reacties mogelijk die zonder hun aanwezigheid niet zouden verlopen.

Je kan de werking van enzymen op een eenvoudige manier weergeven en werken met modelvoorstellingen (afbeeldingen, animaties ...).

Wenk: Je kan beïnvloedende factoren op enzymwerking behandelen en linken aan hun effect op het menselijk lichaam bv. invloed van verhoogde temperatuur bij koorts of de verzuring van spieren die tijdens het sporten de enzymwerking beïnvloedt. Een verminderde enzymwerking heeft op haar beurt weer een effect bv. op de werking van de spieren. Je kan dit behandelen in samenhang met de STEM-concepten: oorzaak, gevolg, verandering.

Je kan de rol van co-enzymen voor een optimale enzymwerking aan bod laten komen. Je kan de rol van vitaminen behandelen in samenhang met het leerplan Natuurwetenschappen (III-Nat-da LPD 2C, 3C over etiketten, evenwichtige voeding, dosering).

Wenk: Je kan toepassingen van enzymen aan bod laten komen bv. in wasmiddelen, in oogdruppels, in voeding ...

Wenk: Mogelijke practica en onderzoeksoopdrachten in samenhang met STEM-doelen (III-Nat-da):

- onderzoek van enzymen bv. van katalase, van amylase, van lactase;
- onderzoek naar factoren die de enzymwerking beïnvloeden (o.a. temperatuur en pH, verdelingsgraad, concentratie van enzym en/of substraat, inhibitoren, belang van co-enzymen).

LPD 25 De leerlingen leggen fysiologische processen van stofwisseling en secretie uit met inbegrip van de structuur en de werking van de betrokken organen en gerelateerde gezondheidsproblematieken.

★ Processen tot op weefselniveau

Samenhang derde graad: III-Spo-da LPD 24; III-WeSc-da LPD 9

2de graad: Hormonen (II-Nat-da LPD 5); microbioom (II-Nat-da LPD 6)

Wenk: Je ziet dit leerplandoel in samenhang met leerplandoelen 30, 31, 32, 33 en 34.

Wenk: Je kan in functie van stofwisseling en secretie volgende betrokken organen aan bod laten komen: mond, slokdarm, maag, twaalfvingerige darm, dunne darm dikke darm, pancreas, lever, nieren. De structuur en werking van de organen kan je met modelvoorstellingen en animaties verduidelijken. In de eerste graad kwamen de bouw van het spijsverteringsstelsel en het uitscheidingsstelsel aan bod. Je kan dit linken aan de patronen van Gordon zoals het voedings- en stofwisselingspatroon en uitscheiding.

Wenk: Je kan bij afbraakreacties van polysachariden, proteïnen en lipiden de basisprincipes schematisch voorstellen en het doel van de afbraak van voedingsstoffen beklemtonen: toeleveren van energie en van bouwstenen voor lichaamseigen moleculen. Je kan dat linken aan de enzymen betrokken bij spijsvertering en bij secretie in samenhang met LPD 24 (enzymen). De functies en eigenschappen van voedingsbestanddelen komen in het leerplan Natuurwetenschappen aan bod met als doel een evenwichtig voedingspatroon

zonder klemtoon op chemische structuren (lezen van een voedingsetiket). Overleg met de leraar Natuurwetenschappen is aangewezen.

Wenk: Je kan het systeem van oppervlaktevergroting bij darm en nier aan bod laten komen en de link leggen met het STEM-concept: structuur en functie.

Wenk: Je kan de unieke samenstelling van het darmmicrobioom bij een individu aan bod laten komen en mogelijke beïnvloedingsfactoren bespreken bv. voeding, leeftijd, geslacht, medicatiegebruik, ziektes in de kindertijd, geboorteweg, genetische aanleg.

Het nut van pre- en probiotica in samenhang met gezonde voedingsgewoontes kan je aan bod laten komen. Je kan de rol en het belang van een vezelrijke voeding behandelen.

Je kan dit leerplandoel behandelen in samenhang met LPD 28 (immuunfysiologie) en de rol van de darm bij activeren of kalmeren van het immuunsysteem behandelen: mogelijke ziekteverwekkers moeten er worden onderscheiden van het lichaamseigen microbioom.

Wenk: Rol en werking van de nieren kan je aan bod laten komen bij het verwijderen van afvalstoffen uit het bloed en het regelen van het watergehalte in het lichaam (werking van antidiuretisch hormoon).

Wenk: Je kan programma's zoals *Bevolkingsonderzoek dikkedarmkanker* in verband met vroegtijdige diagnose van darmafwijkingen en darmkanker aan bod laten komen in samenhang met het STEM-doel (III-Nat-da) over wisselwerking met de maatschappij.

Je kan aandoeningen en ziektes in verband met de spijsverteringsorganen aan bod laten komen bv. diarree, obstipatie, uitdroging, ondervoeding, hepatitis, diabetes, ziekte van Crohn, lactose-intolerantie, ...

Gezondheidsproblematieken en -behandelingen in verband met secretie en de werking van de nieren: nierinsufficiëntie, nierdialyse, nierstenen ...

Wenk: Je kan dit leerplandoel behandelen in samenhang met de STEM-concepten: patronen, structuur en functie, oorzaak en gevolg, verandering.

Wenk: Mogelijke practica en onderzoeksonderwerpen in samenhang met STEM-doelen (III-Nat-da):

- microscopisch onderzoek van een gekleurd preparaat van darmepitheel, pancreas ...;
- opsporen van stoffen in urine;
- gegevens vanuit onderzoek i.v.m. darmmicrobioom interpreteren en analyseren (ict).

Extra: Je kan osmose en diffusie als natuurwetenschappelijk concept linken aan stofwisseling.

Extra: Je kan de energiebehoefte om het basaal metabolisme te onderhouden aan bod laten komen: je kan dit linken aan een verstoring bij aandoeningen zoals ondervoeding. Je kan het basaal metabolisme van de mens bepalen (BMR = Basal Metabolic Rate).

Extra: Je kan de geur van zweet linken aan het huideigen microbioom.

LPD 26 De leerlingen leggen transportfysiologie bij de mens uit aan de hand van de structuur en de werking van hart, bloedvaten, lymfevaten en longen.

Samenhang derde graad: III-Spo-da LPD 27; III-WeSc-da LPD 10

- Wenk:** Je ziet dit leerplandoel in samenhang met leerplandoelen 30, 31, 33, 34 en 36. Je kan dit linken aan het gezondheidspatroon activiteiten.
- Wenk:** Je kan de grote en de kleine bloedsomloop aan bod laten komen in samenhang met de bouw van het hart en de bloedvaten. Het is de bedoeling dat de leerlingen de bloedstroom kunnen aanduiden op een gegeven modelvoorstelling. De soorten bloedcellen en hun functie kan je aan bod laten komen in relatie tot hun belang voor onder andere transport en immuniteit (link met LPD 28 immuunfysiologie). Je kan ze aanbrengen vanuit afbeeldingen en animaties.
- Wenk:** Het transport van voedingsstoffen kan je aanbrengen vanuit de opname van enkelvoudige suikers, aminozuren, glycerol, vetzuren, mono- en diglyceriden vanuit de dunne darm.
- Wenk:** Je kan bij de gasuitwisseling ter hoogte van longcapillairen en weefsels diffusie en het systeem hemoglobine/oxyhemoglobine aan bod laten komen. Je kan het systeem van oppervlaktevergroting via de longblaasjes linken aan het STEM-concept: structuur en functie.
- Wenk:** Je kan de bouw van het lymfevatenstelsel behandelen met aandacht voor lymfevaten, lymfeknopen, thymus, milt, amandelen, lymfocyten en beenmerg. Je kan de rol van de lymfe aan bod laten komen in verband met het vervoer van immuuncellen, lymfocyten, afvalstoffen, lipiden en proteïne. Osmose kan je aan bod laten komen bij de regeling van de hoeveelheid weefselvocht. Je kan de link leggen met oplosbaarheid van stoffen (III-Nat-da LPD 1) en met lymfe-oedeem.
- Wenk:** Je kan de link leggen tussen bloedverdunners, bloedstolling en de vorming van bloedklonters bv. na covidbesmetting, bij CVA, het belang van steunkousen na operatie ... Je kan het probleem van bloedtransfusies, bloeddonatie (voor- en nadelen, beperkingen) aan bod laten komen. Je kan de betekenis duiden van hyperventilatie, COPD, embolieën en trombose ... Het gebruik van epo kan je illustreren bij nierinsufficiëntie in samenhang met secretie (LPD 25), bij kankertherapie.
- Wenk:** Je kan de betrokkenheid van meerdere orgaanstelsels bij fysiologische processen aan bod laten komen zoals thermo- en vochtregulatie, regeling van glucose- en zuurstofgehalte, bloeddrukregeling, regeling van het hartritme. Je kan werken met een schematisch overzicht waarbij de samenhang tussen de verschillende deelprocessen en stelsels wordt weergegeven.

LPD 27 De leerlingen leggen specifieke en niet-specifieke afweer uit.

Samenhang derde graad: III-Spo-da LPD 29; III-WeSc-da LPD 11

- 2de graad:** Rol van bacteriën, schimmels, virussen (II-Nat-da LPD 6, 7, 8)
- Wenk:** Je kan dit doel in samenhang met leerplandoelen 30, 33 en LPD 34 zien.
- Wenk:** Je kan niet-specifieke afweer aan bod laten komen vanuit eerste barrière (huid met zweet- en talgklieren, slijmvliezen met lysozymen, bacterieremmende

stoffen, zuren), tweede barrière (ontsteking, fagocyten, natuurlijke killercellen) en de samenhang tussen beiden.

Wenk: Specifieke afweer omvat de cellulaire en de humorale immuniteit en de samenhang ertussen. De verschillende onderdelen van de specifieke afweer kan je vereenvoudigd en schematisch aanbrengen vanuit animaties en andere voorstellingen. De nadruk ligt op het verkrijgen van inzicht in het systeem van de specifieke afweer.

Wenk: Je kan dit leerplandoel behandelen in samenhang met de STEM-concepten: modellen van systemen, structuur en functie.

LPD 28 De leerlingen leggen uit dat ingrijpen in het immuunsysteem noodzakelijk kan zijn voor de mens om te overleven.

★ Bloedgroepen

Principes van vaccinatie, serumbehandeling, allergie, auto-immuniteit

Samenhang derde graad: III-Spo-da LPD 30; III-WeSc-da LPD 12

2de graad: Feedback (II-Nat-da LPD 5)

Wenk: Je ziet dit leerplandoel in samenhang met leerplandoelen 31, 33 en 34.

Wenk: Je kan het verschil tussen natuurlijke en verworven immuniteit (immunisatie) toelichten en voor beiden benadrukken dat dit zowel op actieve (ziekte doormaken en vaccin) als passieve (borstvoeding en serum) manier kan. De bedoeling is om aandacht te besteden aan het systeem op zich.

Wenk: Het ABO-bloedgroepensysteem en het resussysteem kan je aanbrengen vanuit de aan -of afwezigheid van specifieke antigenen op de membranen van de rode bloedlichaampjes in samenhang met leerplandoel 26 (bloedcellen). Je kan het belang van de bloedgroep bij bloedtransfusies behandelen. Je kan het belang van de resusfactor bij zwangerschap aan bod laten komen. Animaties en andere voorstellingen zijn uitstekend geschikt om deze inhoud te ondersteunen.

Wenk: Je kan de link tussen een afwijkende werking van het immuunsysteem en het mogelijk ontstaan van auto-immuunziekte (bv. diabetes mellitus type 1, ziekte van Crohn, psoriasis vulgaris, reuma), van allergie, maar ook van kanker en aids duiden vanuit voorbeelden.

Wenk: Mogelijke practica en onderzoekopdrachten in samenhang met STEM-doelen (III-Nat-da): bepalen van de bloedgroep (simulaties met kunstbloed te verkrijgen via firma's van didactisch materiaal, digitaal via animaties).

Extra: Je kan het inzetten van immuuntherapie als kankerbehandeling aan bod laten komen.
Je kan het probleem van immuunreacties bij orgaantransplantatie behandelen.

4.6 Zorg

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 29 De leerlingen lichten een visie op kwaliteitsvol leven, wonen en zorg en de impact op zorgprocessen toe.

2de graad: begrippen gezondheid (definitie WHO), gezondheidsbevordering (II-MaWe-da: LPD 15); mensvisie (II-MaWe-da: LPD 1+); menselijk functioneren vanuit een totaalvisie (II-MaWe-da: LPD 18)

Wenk: Via dit doel onderbouw je leerplandoelen 1, 2, 5 en 7.

Wenk: Je kan kiezen tussen verschillende referentiekaders om visies op kwaliteitsvol leven en wonen en zorg toe te lichten. Vaak integreren deze kaders de visie op kwaliteitsvol leven en wonen met een visie op zorg. Binnen de visie op kwaliteitsvol leven en wonen is er aandacht voor het creëren van een stimulerende en compenserende omgeving voor de bewoners.

Wenk: Je kan aandacht hebben voor de evolutie die de zorg doorheen de tijd doormaakte: van een visie van een taak- of probleemgerichte zorg naar een meer generalistische en relationele benadering van zorg waarbij wordt verwacht dat professionals zorg en ondersteuning bieden die gericht is op kwaliteit van leven, op het ondersteunen van personen met een zorgbehoefte in hun functioneren, leven en participeren in de samenleving. Zowel de behoeften van de cliënt (persoons- en behoeftegerichte zorg) als die van zijn naaste omgeving staan hierbij centraal. De gehanteerde visie vindt een vertaalslag in [het zorgproces](#).

LPD 30 De leerlingen lichten principes van hygiëne, besmetting en infectie(preventie) en de impact op het uitvoeren van zorgtaken toe.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met LPD 8, 24, 25 en 35.

Wenk: Je kan werken rond begrippen of concepten zoals asepsis, besmettingscyclus, (kruis)besmetting, steriliteit, steriliseren, infectie, desinfecteren, ontsmetten, ziekenhuisinfecties.

Wenk: Vanuit deze kennis kan je leerlingen het belang van preventieve verpleegkundige en verzorgende maatregelen en bijhorende aandachtspunten voor zorg laten toelichten zoals het gebruik van PBM, maatregelen voor handhygiëne, isolatie, sterilisatie, voedselveiligheid ...

LPD 31 De leerlingen lichten vaak voorkomende fysieke en psychische stoornissen en aandoeningen en hun invloed op het menselijk functioneren van doelgroepen toe.

Samenhang derde graad: III-GOD-dda H 1,3, HP 260, 261, 263, HI 276, 277; III-GOD-daa H 1, 3, HP 260, 261, 263, HI 276, 277.

2de graad: Waarnemings- en bewegingsfysiologie (II-MaWe-da LPD 35 tot en met 43)

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 21, 24 tot en met 28.

Wenk: De kennis van veel voorkomende ziektes en stoornissen staat in dienst

- van het observeren van veranderingen en hun invloed op het menselijk functioneren;
- van preventief handelen;

- van het ondersteunen van cliënten bij activiteiten van het dagelijks leven en uitvoeren van technische zorghandelingen.

Wenk: In samenhang met de kennis die de leerlingen verwerven over de verschillende functiestelsels of gezondheidspatronen kan je veel voorkomende lichamelijke en psych(iatr)ische stoornissen, aandoeningen en beperkingen (fysiek, verstandelijk, visueel of auditief) en bijhorende veranderingen of signalen bespreken. Je focust minstens op ziektes en aandoeningen die relevant zijn in functie van het uitvoeren van technische zorghandelingen.

Wenk: Het is belangrijk dat leerlingen de attitude aanleren om zich te informeren over aandoeningen, mogelijkheden, beperkingen en de informatie vervolgens aan te wenden in de zorgverlening.

LPD 32 De leerlingen voeren logistieke taken uit met inbegrip van cliëntenvervoer en beperkte huishoudelijke activiteiten.

2de graad: II-MaWe-da LPD 19, 20, 21, 22, 23 en 32

Duiding: In de thuiszorg is het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten vaak een ingangspoort tot het bieden van zorg. Het uitvoeren van huishoudelijke activiteiten maakt deel uit van het takenpakket van de verzorgende (LPD 33). Het inzetten van een verzorgende of een huishoudhulp wordt bepaald door de zorgsituatie. Het uitvoeren van logistieke taken met betrekking tot maaltijdzorg, de zorg voor een optimale en stimulerende woon- en leefomgeving en linnenzorg behoort tot het takenpakket van zorgkundigen. Cliëntenvervoer wordt uitdrukkelijk in het doel vermeld omdat het, naast een logistieke taak, een verpleegkundige handeling betreft die kan worden gedelegeerd aan zorgkundigen (LPD 33, 34).

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 24 tot en met 28 vanuit linken met het activiteiten-, voedings- en stofwisselingspatroon van Gordon.

Wenk: Vanuit het werken met situatieschetsen uit de residentiële context kan je in samenhang met leerplandoelen 10 en 33 inzetten op

- het vervoer van cliënten en het helpen van de verzorgende of zorgkundige bij het brengen van cliënten in een functionele houding. Je hebt hierbij aandacht voor de verschillende mobiliteitsgraden van cliënten en het omgaan met specifieke hulpmiddelen;
- het uitvoeren van administratieve taken (LPD 5);
- aandacht hebben voor dieetrichtlijnen bij maaltijdbedeling.

Wenk: Leerlingen hebben in de tweede graad geoefend op verschillende huishoudelijke activiteiten en logistieke vaardigheden in de gezinscontext. Verzorgenden voeren deze taken uit in de thuiscontext. Ook een aantal logistieke taken in de residentiële context zijn eerder huishoudelijk van aard zoals een aantal taken met betrekking tot indirecte zorg. Bijgevolg kan dit onderdeel eerder occasioneel en gedifferentieerd worden aangeboden als onderdeel van een geheel van logistieke taken in combinatie met een huishoudelijke opdracht volgens de vastgelegde zorg- en ondersteuningsdoelen uit het zorgplan van de cliënt. Het doel moet dus vooral in samenhang met andere zorgdoelen worden aangeboden.

Wenk: Je kan werken met getuigenissen vanuit de thuiscontext. Het is belangrijk dat

leerlingen ontdekken waarom in bepaalde zorgsituaties wordt gekozen voor het inzetten van een verzorgende en niet van een huishoudhulp, ook al voert de verzorgende in bepaalde situaties vooral huishoudelijke taken uit.

LPD 33 De leerlingen voeren handelingen met betrekking tot de basiszorg kwaliteitsvol en conform het zorg- en ondersteuningsplan uit op maat bij een cliënt met of zonder ADL-dysfunctie.

- ★ Helpen bij inname van geneesmiddelen via orale weg;
uitvoeren van mondzorg;
helpen bij vocht- en voedseltoediening bij een cliënt, uitgezonderd bij slikstoornissen en sondevoeding;
signaleren van problemen met de orale vochtinname van een cliënt;
verwijderen en heraanbrengen van kousen ter preventie en/of behandeling van veneuze aandoeningen, met uitsluiting van compressietherapie met elastische verbanden;
hygiënisch verzorgen van een cliënt;
cliënt in een functionele houding brengen met technische hulpmiddelen;
verzorgen van een geheelde stoma (zonder dat wondzorg noodzakelijk is);
signaleren van problemen met een blaassonde;
helpen bij niet-steriele afname van excreties en secreties;
meten van de parameters behorende tot de verschillende biologische functiestelsels: polsslag en lichaamstemperatuur.

Duiding: De focus ligt op basiszorgen die zowel de verzorgende (thuiszorg) als de zorgkundige (gedelegeerd) volgens hun bevoegdheid, conform het zorg- en ondersteuningsplan en de professionele en organisatorische procedures uitvoeren. Onderstaande gedelegeerde verpleegkundige handelingen vind je terug onder specifieke leerplandoelen:

- observeren en signaleren van veranderingen bij de cliënt op fysiek, psychisch en sociaal vlak binnen de context van activiteiten van het dagelijks leven (LPD 3);
- cliëntenvervoer (LPD 32);
- de cliënt en zijn familie informeren en adviseren voor wat betreft de toegestane technische verstrekkingen (LPD 20);
- de cliënt bijstaan in moeilijke momenten (LPD 1, 20);
- maatregelen toepassen om lichamelijke letsels, decubitusletsels en infecties te voorkomen (LPD 35).

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 24 tot en met 28.

Wenk: Bij het aanleren van de handelingen werk je rond begrippen, doel en belang van de handeling (theoretische achtergrond), de indicatie, procedures (evidencebased), observaties en signalen, meest voorkomende problemen, mogelijke gevaren en aandachtspunten bij het uitvoeren van de handeling of het ondersteunen van de cliënt, eventuele hulpmiddelen en materialen. Je hebt hierbij oog voor het verschil tussen de rol en bevoegdheid van de verzorgende en de zorgkundige. Op de leerplanpagina vind je suggesties en aandachtspunten met betrekking tot de verschillende handelingen.

Wenk: Wanneer leerlingen vanuit situatieschetsen basiszorgen (totaalzorg) uitvoeren, leren ze kennis en vaardigheden met betrekking tot meerdere leerplandoelen of

onderdelen van het zorgproces integreren in concrete situaties. Het werken rond deze doelen link je met evaluatiecriteria met betrekking tot het kwaliteitsvol uitvoeren van de basiszorgen (LPD 1 tot en met 13).

Wenk: Leerlingen oefenen vanuit casussen de technische zorghandelingen in gesimuleerde situaties in alvorens ze toe te passen op stage.

Wenk: Je hebt aandacht voor nieuwe ontwikkelingen en het belang van levenslang leren: trends, technieken, materialen, wetenschappelijke inzichten ... Wanneer op school onvoldoende (recente) materialen of toestellen aanwezig zijn om vaardigheden in te oefenen, kan het werken via praktijklessen op verplaatsing zinvol zijn.

LPD 34 De leerlingen voeren volgens de richtlijnen bijkomende handelingen bij een cliënt met of zonder ADL-dysfunctie uit met inbegrip van de gedelegeerde verpleegkundige handelingen.

- ★ Meten van de parameters behorende tot de verschillende biologische functiestelsel: bloeddruk, ademhaling, pijn, bewustzijn, glycemie meting via capillaire bloedafname; toedienen van medicatie, met uitsluiting van verdovende middelen, die voorbereid is door de verpleegkundige of apotheker langs de volgende toedieningswegen: oraal (inbegrepen inhalatie), rectaal, oog- en oorindruppeling, percutaan, toedienen van gefractioneerde heparine via subcutane weg; toedienen van voeding en vocht langs orale weg (inclusief cliënt met slikstoornissen); manuele verwijderen van faecalomen; verwijderen en heraanbrengen van verbanden en kousen ter preventie en/of behandeling van veneuze aandoeningen (inclusief compressietherapie met elastische verbanden).

Duiding: De focus ligt op de gedelegeerde handelingen die een zorgkundige in de praktijk en volgens zijn bevoegdheid, als lid van een verpleegkundige equipe, conform het zorg- en ondersteuningsplan mag uitvoeren rekening houdend met de geldende procedures. Voor een zorgkundige (ziekenhuizen, ouderenzorg, thuisverpleegkunde ...) behoren ook de basiszorgen opgenomen in leerplandoel 33 tot de lijst van de gedelegeerde handelingen. Dit doel is beperkt tot de bijkomende handelingen.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 24 tot en met 28. Op de [leerplanpagina](#) vind je suggesties voor het aanleren van de technische zorghandelingen.

Wenk: Bij het aanleren van de handelingen werk je aan begrippen, doel en belang van de handeling (theoretische achtergrond), de indicatie, procedures (evidencebased), observaties en signalen, meest voorkomende problemen, mogelijke gevaren en aandachtspunten bij het uitvoeren van de handeling of het ondersteunen van de cliënt, eventuele hulpmiddelen en materialen. Je hebt hierbij oog voor het verschil tussen de rol en bevoegdheid van de verzorgende en de zorgkundige. Op de leerplanpagina vind je suggesties en aandachtspunten met betrekking tot de verschillende handelingen.

Wenk: Leerlingen oefenen vanuit situatieschetsen de handelingen in gesimuleerde situaties in alvorens ze toe te passen op stage.

LPD 35 De leerlingen nemen preventieve maatregelen ter voorkoming van primaire, secundaire en tertiaire letsels tijdens de basiszorg.

Wenk: Je kan aandacht hebben voor de inventarisatie van risicofactoren en mogelijke preventieve maatregelen ter voorkoming van gezondheidsproblemen, het aanwenden van preventiemiddelen en mogelijke complicaties.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 24 tot en met 28 en 30.

Wenk: Vanuit casussen kan je op het vlak van [primaire](#), [secundaire](#) en [tertiaire preventie](#) werken rond maatregelen om letsels zoals decubitus, incontinentie gerelateerde vochtletsels, droge huid, jeuk en irritatie, valincidenten (LPD 9), prikongevallen (LPD 9), mondproblemen, scheurwonden, contracturen, besmetting of infectie te voorkomen (LPD 30).

Wenk: In samenhang met leerplandoel 20 leer je leerlingen informatie geven aan de cliënt en zijn omgeving. Je kan werken aan de hand van richtvragen zoals: wat kan je doen om infectie/besmetting of letsels te voorkomen? Welke hulpmiddelen kan je gebruiken? Welke aanpassingen aan de leefruimte kunnen de veiligheid en ergonomie verhogen?

Extra: Je kan de kennis van leerlingen verdiepen door in samenhang met leerplandoelen 16+ en 40 te werken rond vrijheidsbeperking (bv. fixatie).

LPD 36 De leerlingen voeren volgens de geldende richtlijnen EHBO en technieken voor levensreddend handelen uit in zorgcontexten.

Samenhang derde graad: III-LiOp-ddaa LPD 7; III-OpBe-da LPD 27; III-Spo-da LPD 19

2de graad: II-III-LiOp-ddaa LPD 7

Wenk: Je kan in functie van de uitoefening van het beroep van verzorgende/zorgkundige de kennis en vaardigheden van leerlingen met betrekking tot levensreddend handelen (Basic Life Support) verbreden naar de doelgroep baby's en kinderen. Je houdt rekening met specifieke richtlijnen en procedures binnen zorgcontexten.

Wenk: Je ziet dit doel in samenhang met leerplandoelen 31, 33 en 34. Vanuit casussen kan je werken rond specifieke situaties in zorg zoals braken, verslikken, stikken bij maaltijden, verzorgen van wondjes en bloedingen, orthopedische letsels, vergiftiging, insectenbeten ... Je werkt hierbij volgens de richtlijnen van gezondheidzorgorganisaties zoals Rode Kruis Vlaanderen.

Wenk: De lessen EHBO en levensreddend handelen bied je idealiter aan voor de eerste stageperiode. De leerlingen informeren zich op stage over de geldende richtlijnen.

LPD 37 De leerlingen passen comfortzorg toe bij palliatieve en terminale cliënten en de laatste zorg bij overleden cliënten.

Samenhang derde graad: III-GOD-dda H 2, 3, HP 259, 261, HI 276; III-GOD-daa H 2, 3, HP 259, 261, HI 276

Duiding: De focus ligt op de rol en taken van een verzorgende of zorgkundige bij de zorg van een palliatieve, terminale of overleden cliënt rekening houdend met de procedures in de verschillende zorgcontexten en met aandacht voor het

belevingsgericht handelen en het samenwerken met de cliënt en zijn netwerk.

Wenk: Dit doel wordt theoretisch onderbouwd door leerplandoelen 20, 33 en 38.

Wenk: Vanuit een aandacht voor zowel de thuis- als de residentiële context kan je bv. volgende aspecten aan bod laten komen:

- concepten en principes van palliatieve zorg;
- tekenen van een naderend levenseinde;
- begeleiding van palliatieve en terminale cliënt en zijn sociaal netwerk;
- hoe in te spelen op zorgvragen van terminale cliënten (LPD 20);
- toepassen van richtlijnen en procedures bij overlijden;
- ondersteunen bij lijktooi en opbaren;
- ondersteunen van sociaal netwerk bij overlijden;
- vroegtijdige zorgplanning (LPD 39+, 40).

Wenk: Je kan een bezoek brengen aan een palliatieve dienst of afdeling (LPD 38), werken met getuigenissen van een vrijwilliger, palliatief verpleegkundige of begrafenisondernemer.

4.7 De maatschappelijke context van het werkveld

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 38 De leerlingen exploreren verschillende zorgcontexten in functie van het ondersteunen van cliënten.

- ★ Zorgcontexten: residentiële zorg, thuisverpleging, thuiszorg, gehandicaptenzorg, ziekenhuissector, palliatieve zorg, revalidatie ...

Wenk: Vanuit situatieschetsen of met behulp van observatieopdrachten kan je aandacht hebben voor

- elementen eigen aan de zorgcontext: inschakelen van hulp in huis, opname in een ziekenhuis, verhuis naar WZC ...
- taken van verzorgende en zorgkundige binnen elke zorgcontext en inzicht in de bevoegdheid (LPD 4);
- functies, rollen, taken en verantwoordelijkheden van andere zorgverleners of disciplines binnen het team of de organisatie (LPD 5).

LPD 39 + De leerlingen gaan geïnformeerd, beargumenteerd en constructief in dialoog over maatschappelijke thema's met betrekking tot zorgverlening en (gezondheids)zorg.

Samenhang derde graad: I-II-III-GFL LPD 8; III-GOD-daa S 1, 2, SP 311, 314; III-GOD-daa S 1, 2, SP 311, 314

Wenk: Vanuit de actualiteit kan je rekening houdend met de maatschappelijke domeinen (politiek, sociaal, cultureel, economisch) meerdere thema's aan bod laten komen zoals zorgtechnologie, vergrijzing en betaalbaarheid van zorg en de kostprijs voor de cliënt, de invloed van globalisering op zorg, zorgkwaliteit, de invloed van beleidsbeslissingen op zorg, vermaatschappelijking van zorg, participatie en

inspraak, armoede, organisatie van de zorg (woonvormen), diversiteit, beroeps- en werkgeversorganisatie in zorg en welzijn, organisaties die een stem geven aan cliëntengroepen ...

LPD 40 De leerlingen lichten aan de hand van concrete casussen relevante wetgeving toe met betrekking tot zorg, welzijn en de uitoefening van (gezondheids)zorgberoepen.

- ★ Gedelegeerde verpleegkundige handelingen (vermeld in de wetgeving van 27 februari en aangepaste versie)

Duiding: Relevante wetgeving:

- wetgeving inzake de beroepsuitoefening van de gezondheidszorgberoepen met aandacht voor de : WUG-wet met aandacht voor de verpleegkundige gedelegeerde handelingen:
 - KB van 27 februari 2019 tot wijziging van KB van 12 januari 2006 ‘tot vaststelling van de verpleegkundige activiteiten die de zorgkundigen mogen uitvoeren en de voorwaarden waaronder de zorgkundigen deze handelingen mogen stellen’ en aangepaste versie;
 - 10 mei 2015 – Gecoördineerde wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen en aangepaste versie;
- wetgeving inzake de beroepsuitoefening van de verzorgende:
 - Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het decreet van 18 juli 2008 betreffende de zorg- en bijstandsverlening in de thuiszorg en aangepaste versie.

Wenk: Je maakt leerlingen wegwijs in het vinden van actuele informatie met betrekking tot wetgeving die van toepassing is op (gezondheids)zorg en het functioneren van de verzorgende/zorgkundige. Bv. wetgeving met betrekking tot de uitoefening van gezondheidszorgberoepen, het decreet betreffende de kwaliteit van de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen, wet op de patiëntenrechten, zorgvolmachten, zorgkwaliteit en kwaliteitsindicatoren.

Wenk: Je kan ook aandacht hebben voor aspecten van het deontologisch handelen van verzorgenden en zorgkundigen die verankerd zijn in specifieke regelgeving: wet op de privacy, wetgeving over het beroepsgeheim, vrijheidsbepalende maatregelen, meldingsplicht, aansprakelijkheid, schuldig verzuim ...

Wenk: Het werken met concrete casussen helpt jou om die aspecten uit de regelgeving af te bakenen die relevant en noodzakelijk zijn om als verzorgende of zorgkundige te functioneren.

Extra: Je kan ervoor kiezen om de Europese dimensie binnen te brengen, bv. het charter van de fundamentele rechten van de Europese Unie of het Europees charter voor de rechten en verantwoordelijkheden van ouderen met een langdurige zorg- of hulpbehoefte ...

4.8 Onderzoekskompetentie

Minimumdoelen, specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar BK

LPD 41 De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met specifieke inhoud van dit leerplan.

Samenhang derde graad: I-II-III GFL LPD 21, 22, 23, 27

Duiding: Specifieke inhoud vanuit het perspectief van ontwikkelingspsychologie, sociaal gedrag, gezondheidsgedrag, gezondheidsbevordering of anatomie en fysiologie met betrekking tot

- cliënten: gezondheidstoestand, ziektes en aandoeningen, sociale netwerk, woon- en leefomgeving ...;
- zorg: (specifieke) zorgcontexten, zorghandelingen, zorgprocessen of specifieke thema's zoals hygiëne, veiligheid ...;
- agogisch handelen: communiceren of psychosociale ondersteuning van cliënten met specifieke zorg- en of ondersteuningsbehoeften ...

Wenk: Bij fasen in een onderzoekscyclus kan je denken aan: oriëntatie, probleem(stelling) of onderzoeksvraag, onderzoeksmethode, gegevensverzameling, analyse, conclusie, rapportering. Afhankelijk van de context kunnen een of meerdere fasen in de onderzoekscyclus zelfstandig of onder begeleiding gebeuren.

Wenk: Leerplandoelen uit de krachtlijn en de rubriek "betekenisvol leren en kiezen" van het Gemeenschappelijk funderend leerplan bereiden voor op een onderzoekscyclus. Leerlingen leren zo vanaf het eerste jaar om doelgericht informatie op te zoeken in diverse bronnen, de informatie doelgericht te beoordelen en te verwerken op een kritische en systematische manier. Ook leren ze om cyclisch te reflecteren over hun eigen leerproces en dat doelgericht bij te sturen. In het Gemeenschappelijk funderend leerplan vind je suggesties om met die leerplandoelen aan de slag te gaan en een leerlijn op te bouwen waardoor leerlingen in de derde graad in staat zijn om een onderzoekscyclus te doorlopen.

5 Lexicon

Het lexicon bevat een verduidelijking bij de begrippen die in het leerplan worden gebruikt. Die verduidelijking gebeurt enkel ten behoeve van de leraar.

Gezondheidsvaardigheden

Gezondheidsvaardigheid verwijst naar de individuele competenties die bepalen in welke mate iemand in staat is om greep te krijgen op de zorg voor de eigen gezondheid en zijn weg te vinden in zorgvoorzieningen. Dat veronderstelt de vaardigheid om informatie over gezondheid te verzamelen, te lezen, te horen, te begrijpen en doeltreffend toe te passen bij beslissingen over zijn gezondheid. (Gezondheidsraad 2011).

Primaire preventie

Primaire preventie is erop gericht om ziekte te voorkomen of de oorzaken van een ziekte weg te nemen. Dat kan op verschillende manieren, zoals de omgeving en leefstijl aanpassen of de weerstand van het lichaam versterken. Primaire preventie richt zich op de populatie die een specifieke aandoening nog niet heeft.

Secundaire preventie

Secundaire preventie wil ziekte in een vroeg stadium opsporen zodat de ziekte sneller kan worden behandeld. Op die manier wordt het gezondheidsverlies voorkomen en beperkt waardoor de kans op genezing stijgt.

Tertiaire preventie

Tertiaire preventie wil de impact van de (chronische) ziekte verkleinen en een verslechtering van de gezondheidstoestand tegengaan. Dat richt zich bijgevolg op een populatie met een specifieke aandoening.

Zorgproces

Het zorgproces is het proces binnen het verlenen van zorg aan een cliënt gaande van het ontvangen en verwerken van informatie- en zorgvragen, vaststellen van de nodige zorg, zorgbemiddeling, zorgtoewijding, uitvoeren van zorg- en ondersteuningsplan, tot evaluatie/bijsturen en eventueel afsluiten van de geboden zorg.

6 Basisuitrusting

Basisuitrusting verwijst naar de infrastructuur en het (didactisch) materiaal die beschikbaar moeten zijn voor de realisatie van de leerplandoelen.

Om de leerplandoelen te realiseren dient de school minimaal de hierna beschreven infrastructuur en materiële en didactische uitrusting ter beschikking te stellen die beantwoordt aan de reglementaire eisen op het vlak van veiligheid, gezondheid, hygiëne, ergonomie en milieu. Specifieke benodigde infrastructuur of uitrusting hoeft niet noodzakelijk beschikbaar te zijn op de school. Beschikbaarheid op de werkplek of een andere externe locatie kan volstaan. We adviseren de school om de grootte van de klasgroep en de beschikbare infrastructuur en uitrusting op elkaar af te stemmen.

6.1 Infrastructuur

Een leslokaal

- dat qua grootte, akoestiek en inrichting geschikt is om communicatieve werkvormen te organiseren;
- met een (draagbare) computer waarop de nodige software en audiovisueel materiaal kwaliteitsvol werkt en die met internet verbonden is;
- met de mogelijkheid om (bewegend beeld) kwaliteitsvol te projecteren;
- met de mogelijkheid om geluid kwaliteitsvol weer te geven;
- met de mogelijkheid om draadloos internet te raadplegen met een aanvaardbare snelheid.

Toegang tot (mobile) devices voor leerlingen.

Indien infrastructureel haalbaar is het aan te bevelen te kiezen voor multifunctionele didactische lokalen voor zorg en agogisch handelen waar het aanbieden en verwerken van theoretische leerinhouden tot de mogelijkheid behoren.

Het spreekt voor zich dat elke school zal vertrekken vanuit de eigen beschikbare infrastructuur en groeit naar bovenbeschreven didactische omgeving. Vakgroepen kunnen creatief nadenken over andere mogelijkheden, eventueel buiten de school (stageplaats, externe locatie ...), om bepaalde leerplanonderdelen aan bod te laten komen.

6.2 Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen

Het aanwezige materiaal is voldoende voor de grootte van de klasgroep. Omwille van de noodzaak van het werken met professionele en recente materialen pleiten we voor de beschikbaarheid van materialen en benodigdheden op de school - eventueel tijdelijk door middel van huren bij bv. mediotheek of thuiszorgwinkel - OF beschikbaar op stageplaats, externe opleidingslocatie ...

- Algemeen
 - nutsvoorzieningen:
 - warm en koud stromend water;
 - voldoende stopcontacten voor aansluiting elektrische toestellen;
 - voldoende opbergruimte;
 - EHBO-materiaal;
 - uitrusting voor (brand)veiligheid en handhygiëne;
 - afvalboxen (mogen ook buiten de klas in de nabije omgeving).
- Voor het uitvoeren van zorgtaken:
 - (ziekenhuis)bed (hoog/laag);
 - poppen;
 - reanimatiepoppen en AED- oefentoestel;
 - transfermateriaal voor cliënten zoals rolstoel, rollator, tillift ...;
 - toestellen, materialen en benodigdheden voor het uitvoeren van logistieke en beperkte huishoudelijke activiteiten zoals bv. transportwagen (linnenkar, voedseltransportwagen ...), schoonmaak- en onderhoudssystemen ...;
 - verzorgingsmaterialen m.b.t. uitvoeren van basiszorgen en de gedelegeerde verpleegkundige handelingen en EHBO-materialen;
 - sanitaire uitrusting: lavabo, toilet ...
- M.b.t. het agogisch handelen
 - (didactische) materialen en benodigdheden ter ondersteuning van het agogisch handelen.
- Driedimensionale modellen in functie van anatomie en fysiologie.

6.3 Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken

Om de leerplandoelen te realiseren beschikt elke leerling minimaal over bovenstaand materiaal. De school bespreekt in de schoolraad wie (de school of de leerling) voor dat materiaal zorgt. De school houdt daarbij uitdrukkelijk rekening met gelijke kansen voor alle leerlingen.

7 Glossarium

In het glossarium vind je synoniemen voor en toelichting bij een aantal handelingswerkwoorden die je terugvindt in leerplandoelen en (specifieke) minimumdoelen van verschillende graden.

Handelingswerkwoord	Synoniem	Toelichting
---------------------	----------	-------------

Analyseren		Verbanden zoeken tussen gegeven data en een (eigen) besluit trekken
Beargumenteren	Verklaren	Motiveren, uitleggen waarom
Beoordelen	Evaluëren	Een gemotiveerd waardeoordeel geven
Berekenen	Berekeningen uitvoeren	
Berekeningen uitvoeren	Berekenen	
Beschrijven	Toelichten, uitleggen	
Betekenis geven aan	Interpreteren	
Een (...) cyclus doorlopen	Een (...) proces doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Een (...) proces doorlopen	Een (...) cyclus doorlopen	Via verschillende fasen tot een (deel)resultaat komen of een doel bereiken
Evaluëren	Beoordelen	
Gebruiken	Hanteren, inzetten, toepassen	
Hanteren	Gebruiken, inzetten, toepassen	
Identificeren		Benoemen; aangeven met woorden, beelden ...
Illustreeren		Beschrijven (toelichten, uitleggen) aan de hand van voorbeelden
In dialoog gaan over	In interactie gaan over	
In interactie gaan over	In dialoog gaan over	
Interpreteren	Betekenis geven aan	
Inzetten	Gebruiken, hanteren, toepassen	
Kritisch omgaan met	Kritisch gebruiken	
Kwantificeren		Beredeneren door gebruik te maken van verbanden, formules, vergelijkingen ...
Onderzoeken	Onderzoek voeren	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Onderzoek voeren	Onderzoeken	Verbanden zoeken tussen zelf verzamelde data en een (eigen) besluit trekken
Reflecteren over		Kritisch nadenken over en argumenten afwegen zoals in een dialoog, een gedachtewisseling, een paper
Testen	Toetsen	
Toelichten	Beschrijven, uitleggen	
Toepassen	Gebruiken, hanteren, inzetten	
Toetsen	Testen	
Uitleggen	Beschrijven, toelichten	
Verklaren	Beargumenteren	Motiveren, uitleggen waarom

8 Concordantie

8.1 Concordantietabel

De concordantietabel geeft duidelijk aan welke leerplandoelen de specifieke minimumdoelen (SMD) of de doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties (BK) realiseren.

Leerplandoel	Specifieke minimumdoelen of doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties
1	BK 7; BK e
2	BK 1; BK 2
3	BK 13; BK 14
4	BK 5
5	BK 6; BK 7
6	BK 1
7	BK 2; BK 8; BK 14
8	BK 4; BK 11
9	BK 4; BK 11
10	BK 4; BK 11
11	BK 3
12+	–
13	BK 2
14	BK 6
15+	–
16+	–
17	SMD 14.03.03
18	SMD 14.03.02
19	SMD 14.03.01
20	BK 6; BK 7; BK 15

21	BK c
22	BK 6; BK 15
23	BK 17
24	SMD 08.04.03; BK a
25	SMD 08.04.03; BK a
26	SMD 08.04.04; BK a
27	SMD 08.04.05; BK a
28	SMD 08.04.05; BK a
29	BK f
30	BK 4; BK 11
31	BK 9; BK 10
32	BK 16
33	BK 9
34	BK 10
35	BK 11
36	BK 12
37	BK 9
38	BK b
39+	–
40	BK 5; BK d
41	SMD 01.01.01

8.2 Specifieke minimumdoelen

- 01.01.01 De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met inhouden van minstens 1 wetenschapsdomein verbonden aan de studierichting.
- 08.04.01 De leerlingen leggen uit hoe de mens prikkels ontvangt en verwerkt met inbegrip van werking van zenuwen en hormonen.
- 08.04.02 De leerlingen leggen uit dat beweging het resultaat is van een interactie tussen zenuw-, spier- en beenderstelsel.

Voetnoot:

Rekening houdend met de context van de studierichting.

08.04.03 De leerlingen leggen fysiologische processen van stofwisseling en secretie uit met inbegrip van structuur en werking van de betrokken organen.

Onderliggende (kennis)elementen:

- Processen tot op weefselniveau
- Enzymwerking
- Gezondheidsproblematieken

Voetnoot:

Rekening houdend met de context van de studierichting.

08.04.04 De leerlingen leggen transportfysiologie uit aan de hand van structuur en werking van hart, bloedvaten, lymfevaten en longen.

08.04.05 De leerlingen leggen specifieke en niet-specifieke afweer uit.

Onderliggende (kennis)elementen:

- Bloedgroepen
- Principes van vaccinatie, serumbehandeling, allergie, auto-immuniteit

14.03.01 De leerlingen lichten determinanten van gezondheidsgedrag en strategieën toe om gezondheidsgedrag van individuen en doelgroepen te bevorderen.

Onderliggende (kennis)elementen:

- Individuele - en omgevingsstrategieën

14.03.02 De leerlingen lichten sociaal gedrag toe.

Onderliggende (kennis)elementen:

- Sociaal gedrag: groepsprocessen, sociale beïnvloeding

14.03.03 De leerlingen analyseren de ontwikkelingspsychologische domeinen binnen verschillende levensloopfasen.

Onderliggende (kennis)elementen:

- Fysieke ontwikkeling: (senso)motorische ontwikkeling,
- Cognitieve ontwikkeling: van sensomotorisch tot formeel-operationeel denken
- Morele ontwikkeling
- Socio-emotionele ontwikkeling: hechting en identiteit.

8.3 Concordantietabel van SMD naar LPD

SMD 01.01.01	III-Gez-da LPD 41
SMD 08.04.01	II-MaWe-da LPD 35, 36, 39-43
SMD 08.04.02	II-MaWe-da LPD 37, 38, 40
SMD 08.04.03	III-Gez-da LPD 24, 25
SMD 08.04.04	III-Gez-da LPD 26
SMD 08.04.05	III-Gez-da LPD 27, 28
SMD 14.03.01	III-Gez-da LPD 19
SMD 14.03.02	III-Gez-da LPD 18
SMD 14.03.03	III-Gez-da LPD 17

8.4 Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties

1. De leerlingen werken in teamverband (organisatiecultuur, communicatie, procedures).
2. De leerlingen handelen kwaliteitsbewust.
3. De leerlingen handelen economisch en duurzaam.
4. De leerlingen handelen veilig, ergonomisch en hygiënisch.
5. De leerlingen handelen volgens de professionele gedragscode binnen de grenzen van het wetgevende kader.
6. De leerlingen werken samen met de cliënt en communiceren professioneel binnen een cliëntgerichte zorgrelatie.
7. De leerlingen ondersteunen en bevorderen empowerment en zelfredzaamheid van de cliënt.
8. De leerlingen plannen en organiseren de zorg van de cliënt conform het zorg- en ondersteuningsplan.
9. De leerlingen voeren de basiszorg uit volgens het zorg- en ondersteuningsplan van de cliënt met of zonder ADL-dysfunctie, met inbegrip van comfortzorg bij palliatieve en terminale cliënt en laatste zorg aan de overleden cliënt.
10. De leerlingen voeren bijkomende handelingen uit volgens de richtlijnen aan een cliënt met of zonder ADL-dysfunctie met inbegrip van gedelegeerde verpleegkundige handelingen.
11. De leerlingen nemen preventieve maatregelen ter voorkoming van primaire, secundaire en tertiaire letsels tijdens de basiszorg.
12. De leerlingen voeren EHBO uit bij noodsituaties.
13. De leerlingen observeren en signaleren veranderingen in de gezondheidstoestand van de cliënt.
14. De leerlingen evalueren de zorg en rapporteren in het zorgdossier.
15. De leerlingen regelen ontspannings- en vrijetijdsactiviteiten volgens de verwachtingen en noden van de cliënt en stimuleren de cliënt om deel te nemen.
16. De leerlingen voeren huishoudelijke activiteiten en logistieke taken uit.
17. De leerlingen lichten aspecten van ondersteuning bij de opvoeding toe.

Aanvullende onderliggende kennis

De opgenomen kennis staat steeds in functie van de specifieke vorming van deze studierichting.

- a. Anatomie en fysiologie
- b. Contexten (residentiële zorg, thuisverpleging, thuiszorg, gehandicaptenzorg, ziekenhuissector, palliatieve zorg, revalidatie...)
- c. Doelgroepen (kraamzorg inclusief meerlingenzorg, gezinnen in een problematische opvoedingssituatie, personen met psych(iatr)ische problemen, personen met een handicap, personen met een chronische zorgnood, personen met dementie, personen in een palliatieve zorgfase)
- d. Gedelegeerde verpleegkundige handelingen (vermeld in de wetgeving van 27 februari 2019 en aangepaste versies)
- e. Holistische visie op de mens
- f. Zorgvisie en zorgprocessen

Inhoud

1	Inleiding	3
1.1	Het leerplanconcept: vijf uitgangspunten	3
1.2	De vormingscirkel – de opdracht van secundair onderwijs	3
1.3	Ruimte voor leraren(teams) en scholen	4
1.4	Differentiatie	5
1.5	Opbouw van leerplannen.....	6
2	Situering	7
2.1	Samenhang met de tweede graad	7
2.2	Samenhang in de derde graad	7
2.2.1	Samenhang binnen de studierichting Gezondheidszorg	7
2.2.2	Samenhang met andere leerplannen binnen de finaliteit	7
2.2.3	Samenhang over de finaliteiten heen	7
2.3	Plaats in de lessentabel.....	7
3	Pedagogisch-didactische duiding	8
3.1	Gezondheidszorg en het vormingsconcept.....	8
3.2	Krachtlijnen	8
3.3	Opbouw.....	9
3.4	Leerlijnen.....	9
3.4.1	Samenhang met de tweede graad	9
3.4.2	Samenhang in de derde graad	9
3.5	Aandachtspunten.....	10
3.6	Leerplanpagina.....	13
4	Leerplandoelen	13
4.1	Kwaliteitsvol handelen	13
4.2	Zorgrelatie	21
4.3	Psychologie	22
4.4	Agogisch handelen	25
4.5	Anatomie en fysiologie	27
4.6	Zorg	31
4.7	De maatschappelijke context van het werkveld	37
4.8	Onderzoekscompetentie.....	38
5	Lexicon	39

6	Basisuitrusting	40
6.1	Infrastructuur	40
6.2	Materiaal, toestellen, machines en gereedschappen.....	41
6.3	Materiaal en gereedschappen waarover elke leerling moet beschikken	41
7	Glossarium.....	41
8	Concordantie	43
8.1	Concordantietabel.....	43
8.2	Specifieke minimumdoelen.....	44
8.3	Concordantietabel van SMD naar LPD	45
8.4	Doelen die leiden naar één of meer beroepskwalificaties	46